

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН, ІНФОРМАЦІЇ ТА
РЕГІОНАЛЬНИХ СТУДІЙ

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
Завідувачка випускової кафедри
_____ Ніна РЖЕВСЬКА
«_____» _____ 2022 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗДОБУВАЧКИ ВИЩОЇ ОСВІТИ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВРА
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 291 «МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ,
СУСПІЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ ТА РЕГІОНАЛЬНІ СТУДІЇ»
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ
«МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ»

**Тема: «УКРАЇНСЬКО-КАНАДСЬКІ ВІДНОСИНИ НА СУЧАСНОМУ
ЕТАПІ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ»**

Виконавець: здобувачка вищої освіти 4 курсу, 408 Б групи, Нечай Дарина Юріївна

Керівник: к.політ.н., доцент кафедри міжнародних відносин, інформації та
регіональних студій Поведа Олександр Петрович

Нормоконтролер _____ Валентина ЄМЕЦЬ.

КИЇВ 2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКО-КАНАДСЬКИХ ВІДНОСИН НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	6
1.1. Сутність українсько-канадських відносин	6
1.2. Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою.....	14
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН УКРАЇНСЬКО-КАНАДСЬКИХ ВІДНОСИН НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	22
2.1. Оцінка політичних і дипломатичних зв'язків між Україною та Канадою	22
2.2. Аналіз економічних зв'язків в українсько-канадських відносинах.....	35
2.3. Огляд культурно-гуманітарних зв'язків	40
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКО-КАНАДСЬКИХ ВІДНОСИН НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	55
3.1. Переваги співпраці між Україною та Канадою	55
3.2. Недоліки подальшого співробітництва між обома країнами.....	60
3.3. Сценарії розвитку двосторонніх відносин	64
ВИСНОВКИ	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ	73
ДОДАТКИ.....	81

ВСТУП

Актуальність теми. З моменту здобуття Україною незалежності двосторонні відносини з Канадою були одним із пріоритетів зовнішньої політики нашої країни. 2 грудня 1991 року Канада першою західною країною визнала незалежність України. 27 січня 1992 р. між Україною та Канадою було встановлено повноцінні двосторонні відносини.

У Декларації про особливе партнерство, підписаній у 1994 році та поновленій у 2001 та 2008 роках, було підтверджено підтримку Канадою всебічного розвитку України та важливість двостороннього співробітництва для забезпечення глобальної стабільності та процвітання. З 1991 року уряд Канади підтримує зусилля України щодо побудови демократичного суспільства та ринкової економіки, вирішення соціальних та екологічних проблем, поглиблення існуючих політичних та економічних зв'язків між двома країнами. Канада послідовно надає нашій країні політичну та технічну підтримку у вступі України до СОТ. Канада була однією з країн, які підписали з Україною двосторонній протокол про доступ до ринків товарів і послуг (20 лютого 2002 р.).

Канада надала допомогу для вирішення деяких соціальних та екологічних проблем, демонтажу ядерної зброї та підтримки ядерної безпеки в Україні. Оттава також зобов'язалася підтримувати Україну в МВФ та Організації економічного співробітництва, а також надавати допомогу у приєднанні до ГАТТ.

Україна та Канада закликали розвивати економічні відносини на основі рівності, недискримінації та взаємної вигоди. Це створило певні умови для подолання Україною бар'єрів економічного протекціонізму та дискримінаційних правових норм, запроваджених західними країнами під час холодної війни для потенційних країн-конкурентів, і дозволило розпочати складний процес виходу в економічну систему на світовий ринок.

Під час загострення кримської проблеми 7 червня 1994 р. Міністерство закордонних справ Канади надіслало міністру закордонних справ України текст листа міністра закордонних справ Канади Андре Веллета. Підтримка незалежності,

суверенітету та територіальної цілісності України була висловлена від імені Уряду Канади. У листі наголошується, що уряд Канади неодноразово підкреслював свою відданість Україні: «Стабільна та безпечна Україна є важливою частиною європейської стабільності та ключовим фактором глобальної безпеки».

Сьогодні Канада надає всебічну підтримку в українській кризі та підтримує територіальну цілісність нашої країни. Враховуючи викладене, варто проаналізувати стан та перспективи українсько-канадських відносин.

Метою дослідження є аналіз стану та перспектив двостороннього українсько-канадського співробітництва. Верхня межа зумовлена створенням незалежної Української держави та встановленням дипломатичних відносин з Канадою.

З поставленої мети випливають такі **завдання**:

- визначити сутність українсько-канадських відносин;
- розглянути зовнішню політику України та її правові аспекти;
- вивчити принципи угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою
- оцінити політико-дипломатичні зв'язки між Україною та Канадою;
- аналізувати економічні відносини в українсько-канадських відносинах;
- огляд культурно-гуманітарних зв'язків;
- визначити переваги українсько-канадського співробітництва;
- розглянути недоліки у подальшій співпраці між двома країнами;
- запропонувати сценарії розвитку двосторонніх відносин.

Об'єктом дослідження є українсько-канадські відносини.

При написанні роботи були використані загальнонаукові та спеціальні методи, такі як аналіз, синтез, опис, історичний, історико-генетичний, історико-проблемний та історико-типологічний методи.

Предметом дослідження є природа та особливості українсько-канадських відносин на сучасному етапі: особливості та перспективи розвитку.

Методи дослідження. Для вирішення поставленої мети та завдань у кваліфікаційній роботі було використано низку загальних та спеціальних методів. Метод аналізу застосовувався у ході дослідження основних напрямків співпраці України та Канади, визначенні проблемних моментів їхнього співробітництва.

Даний метод також застосовувався у виділенні ключових аспектів кооперації. Задля кращого розуміння переваг від взаємовідносин було застосовано історичний та порівняльний методи. Перший був необхідний задля того, щоб зрозуміти основну мету формування взаємин, а також для розуміння цінності українсько-канадських відносин. Інший – задля порівняння переваг для кожної з держав. Основні документи, які містять інформацію про сучасний період відносин України та Канади вивчалися на основі аналітико-синтетичного методу та методу аналізу джерел. Кожен із зазначених методів використовувався у комплексі один із одним.

Практичне значення одержаних результатів дозволяє виявити основні тенденції та перспективи розвитку українсько-канадських відносин на сучасному етапі.

Огляд використаної літератури. Вітчизняні та зарубіжні дослідники приділяють велику увагу проблемі створення та розвитку двосторонніх українсько-канадських відносин. У роботах вітчизняних експертів із зовнішньої політики України, зокрема М. Дойчика [4] та Е. Барана [2], визначено сферу зовнішньоекономічних пріоритетів України та основні напрями співпраці України та Канади. Питання, присвячені окремим аспектам і напрямам зовнішньої політики України, знайшли відображення в наукових працях С. Аппатова [1], В.В. Козика [9] та ін.

Структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних інформаційних джерел та додатків. Загальний обсяг тексту – 81 сторінка.

РОЗДІЛ 1. СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКО-КАНАДСЬКИХ ВІДНОСИН НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

1.1. Сутність українсько-канадських відносин

Двосторонні відносини між Україною та Канадою мають давню історію та охоплюють широкий спектр сфер. Специфікою українсько-канадського співробітництва є наявність у Канаді 1,2-мільйонної української діаспори, яка має надзвичайно розвинену систему громадських і культурних організацій, науково-дослідних установ, музеїв, мистецьких колективів та мистецьких об'єднань.

Це полегшує прямі міжлюдські контакти між громадянами наших країн, а також пряму співпрацю між такими організаціями в Канаді та подібними установами в Україні. Протягом десятиліть українці Канади накопичили значний духовний і культурний потенціал, створили численні наукові, літературні та мистецькі цінності, там працювало і працює багато видатних українських вчених, письменників і митців [4].

Так, до середини ХХ ст. Вінніпег став центром культурного життя української діаспори в Канаді. Пізніше Торонто та Едмонтон продовжили духовний, культурний та освітній запал українців Північної Америки. Ці міста виявилися потужними осередками українських культурних організацій і видавництва. Зокрема, газетно-видавнича діяльність у провінції Альберта базувалася на журналах «Nowa community», «Wiadomości ukraińskie»; у Торонто статті українською мовою можна прочитати у виданнях «Гомін Україна», «Новий шлях» та інших.

Канадці українського походження ніколи не поривали зв'язків із прабатьківщиною, маючи невичерпне джерело натхнення та сили для етнічного самовизначення. Опубліковані документи свідчать про значну допомогу, яку вони надавали своїй історичній батьківщині у другій половині ХХ століття, збираючи кошти, віддаючи власні скромні заощадження на придбання ліків, медичного обладнання та обладнання, яких так потребували післявоєнні роки. Україна [1].

Українська діаспора, яка є групою неекономічного тиску, активно бере участь у процесі формування українсько-канадських відносин. Українські канадці є ініціаторами та безпосередніми дійовими особами як реалізатори, керівники, експерти та консультанти численних проєктів та програм двостороннього співробітництва. У свою чергу, українська діаспора відіграла значну роль у формуванні іміджу незалежної України в Канаді, просуванні української внутрішньої та зовнішньої політики, що сприяло розвитку дружніх, взаємовигідних відносин між двома країнами.

Також варто звернути увагу на останні парламентські вибори в Канаді у 2015 році. Економічна криза в Україні та конфлікт на Донбасі стали однією з ключових зовнішньополітичних тем нинішньої виборчої кампанії в Канаді. Три найвпливовіші канадські партії – Консервативна, Ліберальна та Нова-демократична – висловили свою підтримку Україні та намір не лише продовжувати її, а й зміцнювати. За результатами виборів перемогла Ліберальна партія, в результаті якої головою уряду став її лідер - Джастін Трюдо.

Він створив абсолютно новий кабінет міністрів Канади, до якого увійшли дві українки Христя Фріланд і Марієн Мічичук, які стали міністрами міжнародної торгівлі та праці та зайнятості. Це свідчило про особливий стан відносин, а також про можливість подальшого поглиблення відносин у різних сферах двостороннього співробітництва.

Джастін Трюдо висловив повну підтримку Україні та пообіцяв не лише не змінювати позицію Канади щодо української кризи, а й пообіцяв посилити підтримку. Він також відзначив готовність Канади не лише тиснути на Москву, а й у будь-який спосіб допомогти Києву, у тому числі сприяючи модернізації Збройних сил України.

Варто також зазначити, що Збройні Сили України отримали від Канади технологічне обладнання для розмінування, зокрема три роботизовані комплекси TALON, п'ятнадцять високомобільних захисних костюмів EOD9 та три телескопічні маніпулятори. Зазначимо також, що на сайті партії Джастіна Трюдо регулярно коментуються проблеми та події в Україні, а він особисто привітав народ України з

Днем Незалежності та похвалив її борців та пообіцяв «активну допомогу у відбудові української економічної та демократичної держави». установи». Більше того, він закликав світову спільноту та всіх союзників своєї країни посилити тиск на Москву» [9].

Тож можна сказати, що питання України в Канаді завжди буде на порядку денному. Враховуючи останні вибори, можна сказати, що позиція Канади на міжнародній арені завжди буде на користь України, а підтримка Канади буде тільки зростати. В основному це пов'язано з українською діаспорою в Канаді, населення якої становить близько 1,2 млн осіб, що становить близько 4% від усього населення Канади. З початку 2014 року двосторонній діалог на найвищому та найвищому рівні значно активізувався:

Активно розвиваються міжвідомчі контакти, в т.ч. між зовнішньополітичними інститутами обох країн. У канадському парламенті діє Канадсько-українська міжпарламентська група дружби. У лютому 2015 р. подібну групу дружби з канадським парламентом (голова – народний депутат В. Вовек) було створено у Верховній Раді України нинішнього терміну повноважень. Канадські політики активно підтримують демократичні зміни в Україні від перемоги Революції гідності, забезпечуючи та сприяючи політично, фінансово та технічно до важливих реформ у нашій країні.

Після незаконної анексії Криму Росією та початку конфлікту на Донбасі Канада послідовно підтримує Україну як у рамках міжнародних організацій (ООН, ОБСЄ, НАТО, G7), так і двосторонньо. Канадські офіційні особи неодноразово виступали із заявами, в яких засуджували політику Росії щодо України та підтверджували позицію Канади щодо невизнання незаконної анексії Криму, підтримки суверенітету та територіальної цілісності України.

Крім того, Канада ввела економічні та політичні санкції проти низки російських людей і компаній, а також представників т.зв. «ДНР» і «ЛНР» і лідери сепаратистів. З 29 червня 2015 року також заборонені торгово-інвестиційні операції з окупованим Кримом. Канада неодноразово надавала нашій країні гуманітарну

допомогу у вигляді аптечок, приладів нічного бачення, військової форми тощо. Канадські інструктори беруть участь у підготовці української армії.

Канада також надала Україні 200 мільйонів доларів фінансової допомоги. Дол. США на стабілізацію української економіки та 50 млн. дол. США вирішують гуманітарні питання, а також 5 мільйонів доларів. США на навчальній місії для нової української поліції. Він також надав українському уряду пакет технічної допомоги для реформ, які включатимуть боротьбу з корупцією та створення незалежної судової системи.

Одним із проривів є підписання документу про завершення переговорів про створення зони вільної торгівлі між Україною та Канадою. Положеннями проекту угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою передбачаються, зокрема, поглиблення торговельно-економічного співробітництва, включаючи торгівлю промисловими та сільськогосподарськими товарами, захист інтелектуальної власності, регулювання державних закупівель [7].

Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою встановлює правові основи системи вільної торгівлі між нашою державою та однією з найбільших промислово розвинених демократій світу, Канадою. Канада є членом G7, Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) і разом зі Сполученими Штатами та Мексикою є учасником Північноамериканської угоди про вільну торгівлю (NAFTA). Це перша, після Угоди про поглиблену та всеосяжну асоціацію з ЄС, угода з північноамериканською країною, яка охоплює ринок такого розміру.

Угода відкриває можливості для українського бізнесу в короткостроковій і довгостроковій перспективі, а також диверсифікує торговельні потоки з України. Угода дозволить українським підприємствам отримати більше вигод від безмитного доступу до нового ринку, а також відкриє можливість імпорту сировини та передових технологій, що сприятиме економічному зростанню.

Україна серйозно сприймає потенціал майбутньої Угоди і твердо вірить, що вона стане ефективним інструментом для збільшення взаємної торгівлі. Положення Угоди відповідають стандартам СОТ та зобов'язанням сторін цієї міжнародної організації, а також забезпечують поглиблення торговельно-економічного

співробітництва в торгівлі товарами (промисловими, сільськогосподарськими, рибними та морепродуктами), захист інтелектуальної власності. права власності, державні закупівлі тощо.

Після набуття чинності угода відкриє 98% канадського ринку товарів для українських експортерів. Імпортні мита на сільськогосподарську продукцію будуть негайно скасовані (крім 108 тарифних позицій, які будуть відкриті за квотами), а також на всі промислові товари (крім автомобілів із 7-річним перехідним періодом звільнення від імпортних тарифів). Для цих 108 сільськогосподарських тарифних ліній вітчизняні експортери зможуть постачати товари за нульовою ставкою імпорту в рамках глобальних квот Канади. Україні вдалося відстояти асиметричну лібералізацію доступу до свого ринку в чутливих секторах порівняно з Канадою.

Таким чином, з моменту набуття чинності Угодою Україна негайно зніме мита на близько 80% канадського імпорту, а деякі сільськогосподарські та промислові товари будуть підпадати під дію перехідних періодів зниження тарифів на 3, 5, 7 років. Однак для найбільш чутливих сільськогосподарських товарів встановлено квоти на імпорт, а цукор виключено з Угоди. Такі умови дозволять українським підприємствам адаптуватися до нових умов безмитної торгівлі.

Серед основних українських продуктів, які отримають безмитний доступ на канадський ринок у найближчій перспективі: соняшникова олія, цукор, солодощі та шоколад, алкогольні напої та пиво, соки. Промислові товари включають одяг, кераміку, металургію та хімію. Угода також сприятиме розвитку співробітництва у сфері авіабудування. У довгостроковій перспективі очікується збільшення пропозиції високотехнологічного обладнання та промислових товарів з високою доданою вартістю. Угода також передбачає технічну допомогу Україні у покращенні доступу українських товарів на канадський ринок та сприяння розвитку аграрного сектору. У сучасних умовах угоди про вільну торгівлю дозволяють скасувати тарифи на товари та виключити застосування заходів, які можуть обмежити торгівлю або іншим чином збільшити витрати на ведення бізнесу [6].

Цей документ позитивно вплине на розвиток та стабілізацію нашої економіки, адже саме через тарифи зовнішня торгівля між Україною та Канадою була

недостатньо високою. Цей документ полегшить вихід Україні на ринки всього американського регіону. Це, у свою чергу, підвищить спроможність України розвивати активні стосунки з сучасними центрами сили, зокрема зі США та Бразилією.

Якщо говорити про основні напрями співпраці між Україною та Канадою, то насамперед слід звернути увагу на співпрацю у сфері освіти. Прикладом цього є численні освітні програми та досить широка законодавча база. Канадський уряд сприяв освіті України через численні семінари та тренінги для вчителів, фінансування та допомогу в розробці навчальних матеріалів, запровадження обмінів для студентів, студентів та викладачів. Усе це позитивно вплинуло на розвиток освіти в Україні та зміцнило зв'язки України з канадцами українського походження.

Перспективним напрямком є насамперед співпраця у сфері телевізійного та кіновиробництва. Співпраця в цій сфері може призвести, насамперед, до просування української продукції за кордон, що призведе до збільшення доходів. Оскільки кіноіндустрія в даний час є однією з найбільш прибуткових сфер, яка дозволяє створити нові робочі місця та зменшити безробіття в нашій країні, збільшити казну за рахунок податків [11].

Другим основним напрямком двостороннього співробітництва України та Канади є економічне співробітництво. Економічні зв'язки є основою всього спектру двосторонніх відносин, оскільки економічна привабливість країни є її найсильнішим зовнішньополітичним активом. Слід зазначити, що в ХХІ ст. спостерігається позитивна динаміка у двосторонній торгівлі.

Якщо у 1994 р. двосторонній товарообіг становив 51 млн. дол. США, то в 2015 р. загальний обсяг взаємної торгівлі товарами між Україною та Канадою становив 300,5 млн. дол. Повноцінні торгово-економічні відносини були встановлені в 1994 році, що свідчить про позитивну динаміку відносин, але певною перешкодою для реалізації повного потенціалу торговельно-економічних відносин є високі мита та мита для третіх країн згідно НАФТА, з яких Канада є членом. Тому з 2009 року українська та канадська сторони вели переговори про укладення двосторонньої зони вільної торгівлі (ЗВТ), яка становила б лазівку в обході НАФТА, а 14 липня 2015

року в Оттаві цей процес завершився підписанням угода про торгівлю переговорними документами між Україною та Канадою [2].

Значну частку відносин з Канадою має торгово-економічна сфера, про що свідчить нормативно-правова база, яка містить понад три десятки документів принципового значення. Особливе місце займає сфера інвестицій. Завдяки канадським інвестиціям українська економіка зміцнюється та розвивається.

Також видно, що основним напрямком інвестицій є промисловість України. Канадські компанії розширюють свою діяльність в Україні та зміцнюють свої позиції, але є й серйозні недоліки, які заважають канадським компаніям повноцінно інвестувати. Насамперед, на інвестиційний імідж України негативно впливає недосконалість української законодавчої бази, а також спроби авіанальотів. Тим не менш, Канада була першою західною країною, яка відкрила кредитну лінію Україні у 1992 році.

Також можна помітити позитивну динаміку зростання інвестицій, пов'язану з європейським вибором України. Особливе значення має регіональне співробітництво на рівні канадських провінцій та відповідних регіонів України, в яких сторони становлять взаємний інтерес. Українсько-канадські економічні відносини зазнали великих змін з моменту свого заснування, і на цьому етапі вони переживають трансформацію, яка позитивно вплине на розвиток України як повноправного члена міжнародного співтовариства [10].

Підписання угоди у 2017 році розглядалося насамперед як перший крок до лібералізації торгівлі. З самого початку це мало бути випробуванням, яке з часом дозволить зрозуміти, якими сферами економічного співробітництва можна краще управляти в наступному випуску. Фактично перша версія договору регулює лише ринок товарів, а не послуг.

Минуло чотири роки з моменту його підписання, і, нарешті, у липні 2019 року на спільній зустрічі в Торонто прем'єр-міністр Канади Джастін Трюдо та президент України Володимир Зеленський висловили взаємне бажання переглянути Угоду про вільну торгівлю між Україною та Канадою.

Варто зазначити, що в річних планах МЗС Канади на 2020-2021 та 2021-2022 роки наша країна згадується лише в пунктах про економічне співробітництво, наголошуючи на необхідності модернізації ЗВТ.

У березні 2020 року Міністерство закордонних справ Канади провело громадські консультації із зацікавленими сторонами (тобто підприємцями, дипломатами, економічними аташе, неурядовими організаціями, торгово-промисловими палатами, експертами та іншими) для виявлення проблем у попередній версії Угоди та отримання пропозицій щодо її вдосконалення. Хоча деталі реформи не оприлюднюються, вона чітко враховує поточні міжнародні економічні та політичні тенденції.

27 січня виповнюється рівно 30 років з дня встановлення українсько-канадських відносин. У 1991 році Канада стала другою після Польщі західною країною, яка визнала незалежність України після її відновлення.

Канадські політики активно підтримують демократичні зміни в Україні після перемоги Революції Гідності. Канадські офіційні особи неодноразово виступали із заявами, в яких засуджували політику Росії щодо України та підтверджували позицію Канади щодо невизнання незаконної анексії Криму, підтримки суверенітету та територіальної цілісності України.

Наукова та освітня співпраця між країнами багата. Звичайною практикою є обмін студентами та викладачами між університетами обох країн, створення спільних навчальних програм тощо. Наприклад, між Львівським національним університетом було укладено договір про співпрацю. Івана Франка з одного боку та Університет Альберти (Едмонтон) та Університет Манітоби з іншого. У багатьох канадських університетах створено українські факультети.

З точки зору безпеки, Збройні Сили Канади плідно співпрацюють із Збройними Силами за програмою UNIFIER, яка тривала до 31 березня 2022 року, та МТСР, де Україна є найбільшим реципієнтом фінансування Канадської військової програми підготовки та співробітництва. З початку місії Збройні сили Канади підготували понад 12 500 українських військових.

На Міжнародному форумі безпеки в Галіфаксі, який відбувся наприкінці листопада 2021 року, українська делегація провела низку зустрічей з представниками військово-політичного керівництва Канади, політичної еліти та бізнес-структур. Зокрема, представники української делегації зустрілися з новопризначеним Міністром національної оборони Канади пані Анітою Ананд.

1.2. Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою

11 липня 2016 року була підписана Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою (далі – Угода), яка набула чинності 1 серпня того ж року. Угода створила правову основу режиму вільної торгівлі між Україною та Канадою. Відкриття канадського ринку для українського бізнесу дозволяє експортувати вітчизняні товари в одну з найбільших і найвпливовіших країн світу.

Після угоди про асоціацію з ЄС, угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою є найважливішою угодою про скасування тарифів і податків з, можливо, найбільшим ринком у Західній півкулі. Хоча Угода є вагомим кроком у розвитку торговельних відносин між Україною та Канадою, вона не охоплює важливий сектор торговельного співробітництва між ними. До категорії зовнішньої торгівлі належать економічні відносини між Україною та Канадою, які регулюються Угодою про вільну торгівлю. Зовнішня торгівля — це взаємодія країни з іноземними державами в потоці товарів і послуг через державні кордони [21].

Торгівля як вид економічного співробітництва сьогодні передбачає не тільки обмін товарами, а й послугами, цінностями та грошима [22; 23]. Постіндустріальна ера породила перевагу торгівлі послугами над торгівлею товарами. Міжнародна торгівля товарами здійснюється безпосередньо через послуги [24].

Адже від виробництва товару до отримання його споживачем він може залучити багато послуг, у тому числі міжнародних (транспорт, страхування, розмитнення та інші). Угода повністю визначає спрощення торгівлі між Україною та

Канадою, але все одно не охоплює таку важливу категорію торговельних відносин, як послуги.

На відміну від Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою, Угода про асоціацію між Україною та ЄС передбачає створення Поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі, яка забезпечить вільний рух товарів і послуг між Україною та державами-членами ЄС. Зона вільної торгівлі між Україною та ЄС також охоплює ринок послуг, що свідчить про включення торгівлі послугами до торговельних відносин. Отже, серйозним недоліком угоди можна вважати відсутність в Угоді про вільну торгівлю між Україною та Канадою положень щодо лібералізації доступу до ринку послуг.

За даними Державного комітету статистики України, у 2017 році загальний обсяг товарообігу між Україною та Канадою склав 477,7 млн доларів США. (у тому числі загальний експорт – 141,5 млн. дол. США, загальний імпорт – 336,2 млн. дол. США, від’ємне сальдо: 194,7 млн. дол. США), з них лише 128,1 млн. дол. Торгівля послугами припадає на США.

Крім того, експорт послуг з України до Канади домінує у торговельних відносинах між Україною та Канадою і становить 91,1 млн. дол. США; після підписання угоди про вільну торгівлю цей показник збільшився на 18%. Імпорт послуг з Канади в Україну становив лише 37 млн дол. США, тобто на 7,5% менше, ніж роком раніше [25].

Створення зони вільної торгівлі сприяло не лише розвитку торговельних відносин у сфері торгівлі, а й розвитку ринку послуг між Україною та Канадою, переважно в імпорті послуг на канадський ринок. За статистикою, обидві сторони однаково зацікавлені у лібералізації доступу до ринку послуг. Українські постачальники послуг отримають нові ринки збуту, а отже підвищать свої доходи. А конкуренція на внутрішньому українському ринку покращить якість послуг [25; 26].

Натомість Канада матиме доступ до висококваліфікованих постачальників послуг за нижчою ціною, ніж на внутрішньому ринку. Таку лазівку в Угоді можна пояснити тим, що ні Україна, ні Канада не розглядали такі торговельні відносини як першочергові.

Проте результати тісної півторарічної співпраці свідчать про зростання товарообігу між країнами. Угода передбачає створення зони вільної торгівлі між Україною та Канадою, а тому є першим кроком до інтеграції.

Зона вільної торгівлі - це міжнародне інтеграційне об'єднання, засноване на міждержавній угоді між державами-членами про усунення митних бар'єрів у взаємній торгівлі при збереженні кожного з національних тарифів у торгівлі з іншими країнами [27].

Проте нормальна зона вільної торгівлі спрямована виключно на сектор торгівлі товарами і передбачає: скасування митних зборів у взаємній торгівлі, усунення кількісних обмежень у взаємній торгівлі; розробка правил визначення країни походження товару [28].

Однак сучасне міжнародне співробітництво передбачає розширення торговельних відносин, для регулювання яких створюються нові (модернізовані) інтеграційні об'єднання; прикладами є розширений митний союз, валютний чи фіскальний союз та інші. Після створення зони вільної торгівлі наступним кроком є митний союз, але економічна практика створює глибоку і розширену зону вільної торгівлі як більш широку форму економічного співробітництва без створення єдиного зовнішнього тарифу для інших країн.

Поглиблена і розширена зона вільної торгівлі (ЗВТ) має на меті заповнити всі прогалини в зоні вільної торгівлі. Усунення прикордонних бар'єрів у торгівлі товарами не є ефективним інструментом міжнародної торгівлі, оскільки аспекти вільної торгівлі товарами залишаються нерегульованими. Загальновідомо, що розвиток торговельних відносин між державами потребує координації та зближення національної регуляторної політики, зниження бар'єрів на шляху міжнародного руху послуг, капіталу, робочої сили та інтелектуальної власності.

Саме шляхом поглиблення та розширення зони вільної торгівлі можна заповнити прогалину у торговельних відносинах, що регулюються угодою про вільну торгівлю між Україною та Канадою. Існують два типи глибоких і розширених зон вільної торгівлі: екстенсивні та інтенсивні. Широкі угоди про повну зону вільної торгівлі передбачають подальше посилення зобов'язань у сферах, що

охоплюються угодами СОТ. З іншого боку, інтенсивна СФР передбачає більше регуляторної політики та додаткових сфер регулювання, які сильно обмежені в угодах СОТ (послуги, інтелектуальна власність та рух капіталу) або взагалі не регулюються (потoki робочої сили) [28].

У відносинах між Україною та Канадою найкращим рішенням буде моделювання відносин між Україною та ЄС та Канадою з ЄС, і таким чином створити глибоку, розширену та розгалужену зону вільної торгівлі. Послуги є важливою сферою регулювання в глибоких і екстенсивних зонах вільної торгівлі. Вони включаються в контракт, як правило, з інвестиціями, інтелектуальною власністю, електронною комерцією, конкуренцією тощо [28].

Прийняття СОТ у 1994 році Генеральної угоди з торгівлі послугами (GATS) заклало основну структуру СФСП для всіх держав-членів шляхом визначення сфер відносин. При розробці положень Угоди про поглиблення та розширення ЗВТ між Україною та Канадою слід дотримуватися положень GATS. У структурі експорту послуг з України до Канади домінували ІТ-послуги – 60,9%; послуги з переробки матеріальної сировини - 12,9%; транспортні послуги - 9,1%; бізнес-послуги - 12%; послуги з ремонту та технічного обслуговування, не віднесені до інших категорій – 2,2% [22].

Ця статистика свідчить, що в експорті послуг з України до Канади, окрім ІТ-сектору, переважають послуги, які є частиною взаємозв'язку в товарообігу. З цього можна зробити висновок, що укладення Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою сприяє розвитку міжнародної торгівлі послугами між державами, а тому виникає необхідність доповнити положення Угоди про торгівлю послугами.

Нинішня торгівля послугами між Україною та Канадою базується на угодах СОТ та інших міжнародних угодах у сфері торгівлі послугами (Конвенція про міжнародну цивільну авіацію 1944 р. та інші). Підписання угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою свідчить про зацікавленість обох країн у спрощенні торговельних відносин. ГВЗВТ має бути створено шляхом внесення змін до існуючої угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою.

Стаття 19 (1) 2 Договору передбачає внесення до нього змін. Положення статті дозволяють переглянути Угоду з метою подальшого розвитку та поглиблення її положень та розширення сфери її дії на сфери, які ще не охоплені, такі як транскордонна торгівля послугами, фінансові послуги, інвестиції, телекомунікації, тимчасове проживання та інші сфери [27; 28; 29].

Вже на момент підписання Угоди про вільну торгівлю сторони усвідомлювали необхідність залучення у вільну торгівлю всіх аспектів міжнародного економічного співробітництва, але чомусь вирішили не включати положення про послуги до сфери дії угоди. Положення Угоди будуть розглянуті шляхом письмового прийняття угоди про внесення змін до Угоди.

Положення Угоди прямо не встановлюють порядок перегляду положень щодо поглиблення та розширення зони вільної торгівлі та можуть бути аналогічними порядку підготовки угоди про вільну торгівлю. Тому необхідно призначити двосторонню комісію для переговорів щодо внесення змін до Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою.

На нашу думку, до Угоди слід додати наступні доповнення, які слугуватимуть поглибленню та розширенню зони вільної торгівлі:

1) надавати на своїй території такі послуги постачальниками послуг за договором іншої сторони Договору, а саме: юридичні послуги, бухгалтерські та бухгалтерські послуги, послуги податкового консультування, послуги в галузі архітектури, містобудування та ландшафту. архітектура, інженерні послуги, комплексні послуги з проектування, комп'ютерні та супутні послуги, дослідження та розробки, рекламні послуги, консультаційні послуги з управління, консультаційні послуги з управління, послуги з технічного тестування та аналізу, супутні науково-технічні консультаційні послуги, технічне обслуговування та ремонт обладнання на продаж або контрактні послуги після оренди, послуги перекладу, польові дослідження, екологічні послуги, послуги туристичних агентств і туроператорів, розважальні послуги [30];

2) вказати, яка сфера відносин не охоплюється договором. Наприклад, можна запозичити положення Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, яка стосується

транскордонного надання всіх видів послуг, крім: аудіовізуальних послуг; внутрішній морський каботаж; регулярні або нерегулярні внутрішні та міжнародні повітряні перевезення, а також послуги, безпосередньо пов'язані з реалізацією комерційних прав на перевезення (крім: ремонту та технічного обслуговування повітряного судна, під час якого повітряне судно не здійснює перевезення; продаж повітряних транспортних послуг послуги ВСС, послуги наземного обслуговування, експлуатація аеропортів [30]);

3) сторони повинні підтвердити свої зобов'язання за зобов'язаннями GATS щодо в'їзду та тимчасового перебування постачальників послуг за контрактом;

4) визначити найбільш сприятливий режим для послуг і постачальників. Надання національної системи може зашкодити внутрішнім ринкам обох країн. Надання найбільшого сприяння допоможе захистити внутрішні ринки, але водночас сприятиме конкуренції на ринку, що покращить якість послуг;

5) відображають стандарти надання послуг, особливо у сфері життя та здоров'я людини. Стандарти, відображені в контракті, мають бути встановлені відповідно до рівня найбільш розвиненої країни, в даному випадку рівня Канади;

6) окремий розділ про сприяння торгівлі, надзвичайні заходи, конкурентну політику, монополії та державні підприємства, інституційні правила (спільні комітети, міждержавне врегулювання спорів тощо) та винятки (національна безпека, оподаткування, прозорість);

7) у зв'язку з тим, що Україна все ще належить до категорії «країн, що розвиваються», до Угоди слід включити низку перехідних положень з метою захисту внутрішнього ринку послуг (вітчизняних підприємців);

8) вказати, що контракт не поширюватиметься на робочий процес, а не на відкриття доступу до ринку праці. Договірна консолідація розширення ЗВТ спростить надання послуг українським спеціалістам у Канаді. Це збільшить попит на українські послуги в Канаді, але залишить постачальників послуг в Україні.

Канадський ринок зацікавлений в ІТ-послугах, що спричиняє значний відтік кваліфікованих спеціалістів з України до Канади. Проте завдяки зміні до Угоди українські спеціалісти зможуть отримувати високі зарплати, проживаючи в Україні.

Такі зміни підуть державі на користь не лише зменшенням кількості емігрантів, а й збільшенням податкових надходжень до державного бюджету.

Основним недоліком угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою є відсутність в угоді положень про лібералізацію ринку послуг. Таку прогалину можна заповнити шляхом перегляду положень Угоди, створюючи таким чином глибшу та ширшу зону вільної торгівлі. Для досягнення найвищого рівня торговельного співробітництва між Україною та Канадою доцільним вважається використання досвіду створення зон вільної торгівлі з ЄС, оскільки Україна та Канада вже перебувають у тісній інтеграції з Європейським Союзом. Створення поглибленої та розширеної зони вільної торгівлі між Україною та Канадою сприятиме розширенню торгових ринків та захисту внутрішніх постачальників послуг та споживачів.

Отже, найважливішим є нинішній етап відносин між Україною та Канадою, адже сьогодні наша держава переживає найважчі часи, і саме Канада надає нам найбільшу та всебічну підтримку у збереженні нашої територіальної цілісності та суверенітету. Канада активно підтримує демократичні зміни в Україні після перемоги Революції Гідності, забезпечуючи та сприяючи політично, фінансово та технічно у проведенні важливих реформ у нашій країні.

Двосторонні відносини між Україною та Канадою мають давню історію та охоплюють широкий спектр сфер. Специфіка українсько-канадського співробітництва є результатом наявності 1,2-мільйонної української діаспори, яка, будучи неекономічною групою тиску, активно бере участь у формуванні українсько-канадських відносин. Українські канадці є ініціаторами та безпосередніми дійовими особами як реалізатори, керівники, експерти та консультанти численних проєктів та програм двостороннього співробітництва. У свою чергу, українська діаспора відіграла значну роль у формуванні іміджу незалежної України в Канаді, просуванні української внутрішньої та зовнішньої політики, що сприяло розвитку дружніх, взаємовигідних відносин між двома країнами.

Основними напрямками співпраці є співробітництво в освітній та економічній сферах. Про це свідчить наявність великої кількості міжнародно-правових актів.

Канадський уряд сприяв освіті України через численні семінари та тренінги для вчителів, фінансування та допомогу в розробці навчальних матеріалів, запровадження обмінів для студентів, студентів та викладачів. Усе це позитивно вплинуло на розвиток освіти в Україні та зміцнило зв'язки України з канадцами українського походження. Сьогодні Канада є головним партнером і опорою нашої країни на міжнародній арені. Про це свідчить активна позиція Канади на міжнародній арені в українській кризі.

Таким чином, відносини з Канадою є перспективним напрямком зовнішньополітичної стратегії України. Канада підтримує та просуває нашу країну та допомагає подолати українську кризу. Питання України в Канаді завжди буде на порядку денному, і, враховуючи нещодавні вибори, можна сказати, що позиція Канади на міжнародній арені завжди буде на користь України, а підтримка Канади тільки зростатиме.

Враховуючи завершення процесу створення зони вільної торгівлі між Україною та Канадою, можна сказати, що традиційний торговельно-економічний та гуманітарний партнер у майбутньому може стати «вікном» у країни Північної та Латинської Америки. Це, у свою чергу, підвищить спроможність України розвивати активні стосунки з сучасними центрами сили, зокрема зі США та Бразилією. Україна зможе не лише активізувати торговельно-економічне співробітництво та збільшити інвестиції США в свою економіку, а й активізувати співпрацю у таких пріоритетних сферах, як енергетика. Залучення американських інвестицій стане можливістю освоєння нафтогазоносного шельфу Чорного та Азовського морів і сланцевого газу в Україні. Також у США Україна бачить джерело диверсифікації в імпорті радіоактивного палива для вітчизняних АЕС.

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН УКРАЇНСЬКО-КАНАДСЬКИХ ВІДНОСИН НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

2.1. Оцінка політичних і дипломатичних зв'язків між Україною та Канадою

Зазвичай, залежно від зближення чи розбіжності зовнішньополітичних інтересів країн, виділяють кілька рівнів двосторонніх і багатосторонніх відносин: протистояння, співіснування, співробітництво, партнерство, союз. Конфронтаційні відносини характеризуються наявністю гострих антагоністичних протиріч між державами.

Інтереси країн з такими відносинами є непримиренними і непримиренними. У конфронтаційних відносинах країни перебувають або у стані війни, або в стані, відомому як військово-політична криза. Відносини мирного співіснування характеризуються наявністю цілого комплексу протиріч між державами-утвореннями, переважна більшість з яких не є антагоністичними.

Відносини співробітництва виникають за наявності певних спільних інтересів між державами-суб'єктами в окремих сферах чи галузях, хоча водночас не виключаються гострі протиріччя між ними. Союзні відносини передбачають наявність досить жорстких зобов'язань перед іншими державами-членами союзу щодо забезпечення їх національної безпеки та оборони.

Необхідною умовою союзницьких відносин є існування спільних органів управління, рішення яких є обов'язковими для кожної держави-учасниці союзу. Союзні відносини значно зміцнюють національну безпеку та обороноздатність, але водночас значно обмежують можливості держави приймати рішення та проводити незалежну політику безпеки та оборони.

Союзницькі відносини формуються не лише внаслідок зближення національних інтересів у сфері безпеки та оборони, а й за наявності спільного ворога чи спільної військової загрози. Саме останні чинники є інтеграторами альянсу та укладення союзницьких міждержавних відносин. Слід зазначити, що в різні

історичні часи в системі міжнародних відносин перевага надавалася тому чи іншому рівню відносин.

Так, під час «холодної війни», за правління Микити Хрущова в Радянському Союзі, у Радянському Союзі та США панував конфронтаційний тип відносин, який згодом перейшов у політику мирного співіснування, яку відстоював Леонід Брежнєв. партнерські та союзні відносини. Такі відносини значною мірою були наслідком розпаду біполярного світу та переходу до однополярної системи міжнародної безпеки, хоча цей процес не виключав виникнення нових протиріч між країнами, які заявили про свою прихильність до військово-політичного партнерства з провідними країнами. .

Таким чином партнерські відносини між країнами стали багаторівневими. Партнерство характеризується відсутністю суттєвих протиріч між державами та наявністю взаємної зацікавленості у взаємовигідному співробітництві в різних сферах безпеки та національної оборони.

Партнерство передбачає наявність спільної проблеми та єдиний підхід до її вирішення. Він також визначає бачення спільних шляхів реалізації національних інтересів країн-партнерів та узгодженість позицій і дій для вирішення деяких спільних проблем. При цьому в партнерстві країна-партнер залишає за собою право проводити незалежну політику та займати незалежну позицію, яка може відрізнятися або істотно відрізнятися від позиції її партнера. Партнерські відносини не передбачають створення спільних органів і тісної координації діяльності [19].

У випадку України можна виділити три рівні її партнерства з іншими країнами. Це: рівень партнерства, рівень конкретного партнерства та рівень стратегічного партнерства. Згідно з офіційними заявами, Україна має особливі партнерські відносини з Канадою, Грузією та Північноатлантичним альянсом. Намір розвивати відносини як дружні держави на основі особливого партнерства було висловлено у Спільній декларації про особливе партнерство між Україною та Канадою від 31 березня 1994 року. Намір сторін розвивати особливе партнерство також закріплено в Хартії про особливе партнерство між Україною та Північноатлантичним Альянсом, укладеною в липні 1997 року.

Термін «особливий» стосовно партнерства, очевидно, виділяє деякі специфічні риси, які характеризують відносини між партнерами на цьому рівні. Щодо українсько-канадських відносин, то до особливих обставин можна віднести певні історико-демографічні фактори, пов'язані з наявністю в Канаді досить впливової української діаспори. Завдяки таким зв'язкам Україна має підстави розглядати Канаду як «покровителя», який міг би лобіювати її інтереси в європейських справах. Специфіка відносин України з Грузією визначається насамперед пострадянським контекстом та її намірами долучитися до процесів євроінтеграції.

Фактори, що складають особливе партнерство між Канадою та Україною. Канада посідає особливе місце у зовнішній політиці України, оскільки Україна та Канада пов'язані з багатьма факторами, що визначають спільні стратегічні інтереси обох країн, особливо в гуманітарній, політичній та безпековій сферах. Все це свідчить про те, що багато напрямків розвитку як в Канаді, так і в Україні схожі.

Подібність можна побачити в історії обох країн. Історична спадщина цих країн цікава тим, що обидві країни протягом тривалого історичного періоду перебували у внутрішньосистемних асиметричних відносинах імперського типу. Україну та Канаду пов'язує колоніальне минуле.

Канада виникла як країна в результаті колонізації Північної Америки двома ворогуючими європейськими державами: французькою та англосаксонською.

У результаті тривалої боротьби за володіння цією територією Канада стала частиною Британської імперії. Канада була британською колонією, але колонія була населена її британськими підданими, англосаксонами, які фактично поділяли спільну мову, культуру, менталітет і традиції з метрополією. Решта канадського суспільства складалася з нащадків французьких колонізаторів, які були представниками іншої нації. Культурно та ментально вони не були інтегровані в британське середовище.

На них більше вплинув колоніальний статус Канади, ніж на англосаксонів, які вважали правління Британської корони в Канаді своїм. До цього часу англосаксонські канадці розглядали британську колоніальну спадщину як позитивний і

прогресивний розвиток, який сформував сильні історичні корені канадського суспільства.

Політична система та зовнішня політика Канади все ще перебувають під значним впливом британських традицій, які відображаються в політичній системі країни, від державних аксесуарів до призначення британської королеви генерал-губернатором Канади. З іншого боку, така єдність породила ліберальне ставлення метрополії до колонії, де проживали її співвітчизники. Мегаполіс вважав канадське суспільство своїм. Єдина відмінність полягала в тому, що він жив у районі, відділеному від Великобританії Атлантичним океаном.

Великій Британії не довелося руйнувати національну тканину канадського суспільства, оскільки вона була об'єднана з англійцями - англосаксонською. Історична пам'ять канадського англомовного суспільства залишається глибокою ідеєю Великобританії як її історичної та етнічної батьківщини. Таке позитивне сприйняття свого колоніального минулого забезпечує Канаді потужний зовнішній якір, який дозволяє їй зберегти свою ідентичність і державну незалежність, уникаючи перспективи повного приєднання до орбіти інтересів США.

Україна, як і Канада, також була колонією двох імперій. Її західна частина раніше належала Австро-Угорській імперії, а східна – Російській імперії. І Франція в Канаді, і Австро-Угорщина недовго управляли Україною. Більше того, Австро-Угорська імперія проводила досить ліберальну політику щодо національної культури народів, над якими вона панувала. За таких умов процес самоусвідомлення нації відбувався досить швидко і безкровно. В результаті народи, що населяли Центральну Європу, стали самодостатніми націями.

Народ Західної України в таких історичних умовах також досягнув самоусвідомлення як української нації. Східна частина України, яка увійшла до складу Російської імперії, перебувала в значно інших умовах, ніж західна. Ці умови визначалися специфікою імперського розвитку російського суспільства та російської державності.

Головною ознакою формування нації був примат великої влади над національною самосвідомістю. Така парадигма розвитку Росії становила певну

соціальну, вкрай несприятливу основу для формування української нації, розбудови суверенної держави та здійснення зовнішньої політики незалежної України.

Ще один важливий фактор, що поєднує інтереси обох країн, – українська діаспора в Канаді. Українська громада Канади є однією з найпотужніших, організованих та найактивніших. Про це свідчить їх значна роль у політичному та культурному житті Канади. Українці неодноразово обиралися мерами Едмонтона та Вінніпегу, міст найкомпактнішого місця проживання української громади.

Близько 100 українців було обрано до законодавчих зборів провінцій, майже 30 до федерального парламенту, 5 сенаторів, 10 призначених міністрами, у тому числі нинішній міністр закордонних справ Канади Крісті Фріланд, а пан Р.Й.Гнатишин був обраний генерал-губернатором Канади... Такий високий рівень представництва в канадському уряді було зумовлено не лише тим, що 2 грудня 1991 р. Канада першою іноземною державою визнала незалежність України та встановила з нею найтісніші двосторонні відносини порівняно з іншими західними країнами.

Одним із ключових напрямків українсько-канадських відносин є співробітництво у сфері безпеки, оскільки Канада та Україна зацікавлені у зміцненні як міжнародної, так і національної безпеки. Така співпраця розвивається як у рамках НАТО, членом якої є Канада, так і на двосторонньому рівні. Його стратегічне значення ґрунтується на міцній правовій базі, на якій можна будувати двосторонні відносини як у політичній, так і в безпековій сферах.

Правові основи українсько-канадського спеціального партнерства. Головним документом, що закріплює принципи відносин між двома країнами, стала Декларація про відносини між Україною та Канадою, підписана під час візиту до Оттави Міністром закордонних справ України А. Зленко та Міністром закордонних справ Канади Барбарою Макдугалл. українська делегація під головуванням Л. Кравчука до Канади 22 вересня 1991 р. У цьому першому міжнародному документі про українсько-канадські відносини зазначено, що сторони враховують історичні зв'язки між народами України та Канади, «бажаючи розвивати і поглиблювати контакти на всіх рівнях і заохочувати обміни в політиці, науці, техніці, освіті, а

також спорті в інших сферах, заявляють, що вони поважатимуть вільний і демократично виражений вибір українського народу та керуватимуться принципами міжнародного права у визначенні характеру та форми майбутніх відносин між Україною та Канадою [22].

Ці основні принципи відносин отримали подальший розвиток у таких документах, як Спільна декларація про особливе партнерство між Україною та Канадою, підписана в Києві 31 березня 1994 р., та Спільна декларація про подальший розвиток Особливого партнерства між Україною та Канадою, підписано в Києві 5 грудня 2001 р. [23].

Крім того, розвиток відносин між двома країнами за основними напрямками та напрямками двостороннього співробітництва регулюється 45 міжурядовими та міжвідомчими документами. Важливість Спільної декларації про спеціальне партнерство між Україною та Канадою полягала в тому, що вона закріпила принципи Особливого партнерства як вищого рівня відносин, ніж звичайна співпраця. У рамках спеціального партнерства сторони взяли на себе зобов'язання проводити двосторонні та багатосторонні консультації з найважливіших питань міжнародних відносин, що стосуються інтересів обох сторін; Послідовно створювати та впроваджувати ефективну правову базу для розвитку двосторонніх відносин та найсприятливіші умови для прискорення розвитку контактів у всіх важливих сферах, особливо в політиці, економіці, безпеці, науці, культурі та довкіллі, на засадах взаємної вигоди.

Спільна декларація визначила шляхи реалізації принципів особливого партнерства у сфері національної та міжнародної безпеки. Зокрема, сторони взяли на себе зобов'язання: співробітництва у сфері превентивної дипломатії в рамках ООН, Ради з безпеки і співробітництва в Європі та її Форуму, співпраці у сфері безпеки та програми НАТО «Партнерство заради миру»; підтримка міжнародних зусиль щодо припинення гонки озброєнь та досягнення ядерного роззброєння в Україні під ефективним міжнародним наглядом і контролем; утримуватися (без застережень щодо своїх договірних зобов'язань) від надання допомоги третій стороні, яка бере участь у конфлікті з іншою стороною Декларації; підтримувати

надання Україні гарантій національної безпеки, які мають надавати ядерні держави у формі багатостороннього документа і які набудуть чинності після приєднання України до ДНЯЗ як неядерної держави; розглядати процес регіонального співробітництва як гарантію стабільності в Європі без сфер впливу та виступати за збереження та поглиблення рівноправного співробітництва з усіма країнами регіону відповідно до принципів і положень Статуту Організації Об'єднаних Націй та Гельсінського Заключного акту ; визнають позитивну міжнародну роль, яку вони відіграють у своїй участі в миротворчих силах ООН і місіях превентивної дипломатії НБСЄ, і продовжують спільну роботу для підвищення ефективності своїх зусиль у цій сфері; розвиток співробітництва у сфері охорони та оздоровлення навколишнього середовища, запобігання транскордонному забрудненню, зменшення та ліквідації наслідків виробничих аварій та стихійних лих; продовження співпраці з подолання наслідків Чорнобильської катастрофи та підвищення рівня безпеки ядерних реакторів в Україні з метою запобігання подібних аварій у майбутньому [24].

Таким чином, Декларація визначила чотири ключові сфери відносин між Україною та Канадою в рамках особливого партнерства з найактуальніших питань міжнародної та національної безпеки, характерних для першого десятиліття після закінчення холодної війни. Перш за все, це підтримання миру та стабільності в Європі після біполярної ситуації без сфер впливу, скорочення звичайних та ядерних озброєнь та досягнення ядерного роззброєння України, подолання Чорнобильської катастрофи та підвищення безпеки ядерних реакторів в Україні, захист та покращення середовище.

Слід зазначити, що ці чотири напрямки досі впроваджуються обома країнами. Особливе партнерство для зміцнення міжнародної безпеки. Початок ХХІ століття ознаменувався новими викликами глобальної та регіональної безпеки, найважливішим з яких став міжнародний тероризм як форма глобального асиметричного конфлікту. Серед інших проблем – нестабільність, спричинена локальними та регіональними конфліктами, а також нелюдський характер

використання певної зброї. Це вимагало модифікації співпраці між Україною та Канадою в рамках спеціального партнерства.

Відповіддю на цю потребу стала Спільна декларація про подальший розвиток особливого партнерства між Україною та Канадою. У переглянутій Декларації сторони визначили ключові заходи для подолання нових викликів міжнародній безпеці. Серед них: початок регулярних консультацій з питань міжнародної безпеки між Міністерством закордонних справ України та Департаментом закордонних справ та міжнародної торгівлі Канади; повністю виконувати 12 конвенцій і протоколів ООН, що регулюють боротьбу з тероризмом, та посилити двосторонню та багатосторонню координацію ініціатив щодо боротьби з міжнародним тероризмом, який тісно пов'язаний з міжнародною організованою злочинністю, наркобізнесом та наркобізнесом. злочинність, незаконний обіг зброї та перевезення ядерних, хімічних, біологічних та інших потенційно небезпечних матеріалів.

Що стосується ліквідації певної антигуманітарної зброї, то сторони зобов'язалися продовжувати активну співпрацю у виконанні зобов'язань за Оттавською конвенцією, Рамковою угодою між Урядом Канади та Кабінетом Міністрів України про знищення протипіхотних мін у м. Україна та Меморандум про взаєморозуміння України та НАТО щодо логістики та роботи над якнайшвидшою ратифікацією Оттавської конвенції.

Співпраця у сфері миротворчої та превентивної дипломатії в рамках ООН, Організації з безпеки і співробітництва в Європі та Хартії про особливе партнерство України з НАТО та Партнерства заради миру особливого партнерства Україна та Канада також залишався провідним напрямком [25].

Важливе значення для розвитку українсько-канадських відносин мав і перший державний візит Президента України Леоніда Кучми до Канади 23-27 жовтня 1994 р., під час якого було підписано Угоду про дружбу та співробітництво між Україною та Канадою. країна. наступні роки. Стаття 12 цієї Угоди визначає спільні заходи у військовій сфері. Зокрема, передбачає регулярний обмін досвідом та інформацією щодо військових доктрин України та Канади та інших питань, що цікавлять військових, на основі окремих угод та домовленостей, які між ними мають бути

укладені [26] у сфері безпеки, через курс України на членство в НАТО, до якого належить Канада. У цьому контексті Канада взяла на себе роль прихильника євроатлантичної інтеграції України та її «адвоката» в НАТО.

Підтримка Канади була особливо важливою в найважчі часи, коли на саміті НАТО 2008 року в Бухаресті Україні було відмовлено у плані дій щодо членства в НАТО. Зокрема, під час цього саміту НАТО в Бухаресті прем'єр-міністр Канади С. Харпер заявив, що Україна своїми діями як всередині країни, так і за кордоном продемонструвала, що вона поділяє цінності НАТО. Він також запевнив, що Канада зробить усе від неї залежне, щоб здійснити прагнення України щодо більшої свободи, демократії та процвітання, продовжуючи досягати прогресу у просуванні демократичних реформ та досягненні економічної відкритості.

Напередодні саміту Канада виступила співавтором листа кількох країн НАТО із закликом до своїх партнерів підтримати вступ України до Плану дій щодо членства в НАТО [27]. Нью-Йорк у 2009 році, надзвичайно важливий документ, що підтримує євроатлантичний курс України на членство в НАТО, під назвою «Пріоритети українсько-канадських відносин (дорожня карта)».

Основний зміст цього документа стосується участі України та Канади у зміцненні євроатлантичної безпеки та співпраці обох країн у сфері оборони. Зокрема, розділ євроатлантичної безпеки високо оцінює послідовну підтримку Канадою євроатлантичних прагнень України. «Канада підтримує зусилля України щодо вступу в НАТО і працюватиме з Україною та її союзниками по НАТО, щоб втілити ці прагнення в реальність. Україна та Канада вітають підтвердження на саміті НАТО у Страсбурзі / Келлі, що Україна буде членом НАТО. Україна та Канада мають намір тісно співпрацювати у виконанні Річних національних програм щодо членства України в НАТО» [28].

Україна та Канада підтримують зміни до Хартії спеціального партнерства Україна-НАТО, які відобразатимуть центральну роль Комісії Україна-НАТО у нагляді за процесом поглиблення політичного діалогу Україна-НАТО в Бухаресті та підтримці політичних, економічних та оборонних зусиль України. на шляху до членства в НАТО. У цьому документі Україна підтверджує свою рішучість провести

ефективну інформаційно-просвітницьку кампанію з метою підвищення обізнаності про співпрацю України з НАТО та про мандат НАТО, і сподівається на підтримку таких зусиль з боку Канади.

Канада буде вітати розширення зусиль з підвищення обізнаності з цих питань. У цьому контексті Канада виконує свої зобов'язання як ланка у відносинах Україна-НАТО, підтримуючи діяльність Альянсу у сфері партнерства та публічної дипломатії в країнах-партнерах. Цей статус вона отримала у 2019 році. Україна та Канада наголосили на важливості ефективного виконання Річної національної програми України як важливого інструменту членства в НАТО.

У «Пріоритетах українсько-канадських відносин» Україна та Канада зобов'язалися продовжити співпрацю в міжнародних миротворчих операціях. Канада вітає внесок України у безпеку та приймає до уваги військове розміщення України в Міжнародних силах сприяння безпеці в Афганістані. Наприкінці цього документа Україна та Канада зобов'язалися продовжувати захищати спільні цінності євроатлантичної спільноти та зміцнювати мир і безпеку в регіоні та у світі. Що стосується оборонного співробітництва обох країн, то воно також значною мірою підпорядковане міжнародним миротворчим операціям під проводом НАТО. Відповідно до Пріоритетів українсько-канадських відносин Україна та Канада продовжать роботу щодо укладання угод про співпрацю у сфері транспортної авіації. Україна та Канада підтверджують готовність продовжувати практику військово-політичних консультацій. Україна вітає зобов'язання Канади використовувати Міжнародний миротворчий центр на Яворівському військовому полігоні в Україні та цінує активну участь Канади у реформуванні Збройних Сил України (ЗСУ), зокрема через Програму сприяння військовій освіті (ІТРА), та вітає отримання Канадський центр підготовки офіцерів штабу Багатонаціональної академії національної оборони України [28].

У сфері міжнародної безпеки Україна та Канада взяли на себе зобов'язання продовжувати чотири сфери партнерства, визначені в попередніх деклараціях про спеціальні партнерства. Таким чином, Україна та Канада домовилися продовжувати двостороннє та багатостороннє співробітництво у боротьбі з міжнародним

тероризмом та його фінансуванням, а також міжнародною організованою злочинністю, зокрема торгівлею людьми, піратством, торгівлею зброєю та наркотиками, а також корупцією. Що стосується нерозповсюдження ядерної зброї, Україна та Канада продовжуватимуть боротися з незаконним розповсюдженням матеріалів і технологій, які можуть бути використані для створення зброї масового знищення, дотримуючись міжнародних стандартів нерозповсюдження та ефективно забезпечуючи та посилюючи експортний контроль.

З цією метою вони також продовжуватимуть активну співпрацю в рамках режимів експортного контролю та відповідних міжнародних форумів. Обидві країни також продовжать плідну співпрацю в рамках Глобального партнерства G-8 проти розповсюдження зброї та матеріалів масового знищення, щоб зробити реальний внесок у запобігання поширенню зброї та матеріалів, які можуть бути використані у виробництві зброї масового знищення. У цьому документі Канада підтвердила своє зобов'язання продовжувати співпрацю в ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи та перетворення «Укриття» на безпечне для людей та довкілля місце.

Україна та Канада підтверджують свою співпрацю в реалізації існуючих міжнародних угод про контроль над озброєннями. Обидві країни будуть шукати можливості для взаємного обміну інформацією щодо відповідної політики та практики [29].

Для Канади суверенна та незалежна Україна залишається важливим чинником регіональної та євроатлантичної безпеки. Канада підтверджує свою беззастережну підтримку територіальної цілісності України. Відповідно до духу та букви Спільної декларації про особливе партнерство, міністр закордонних справ Канади Андре Веллет надіслав офіційний лист до Міністерства закордонних справ України під час кримської кризи 1994 року, висловивши свою підтримку незалежності, суверенітету та територіальній цілісності України. Уряд Канади неодноразово підкреслював свою відданість Україні: «Стабільна та безпечна Україна є важливою частиною європейської стабільності та ключовим фактором глобальної безпеки».

Одним із найважливіших напрямків українсько-канадського особливого партнерства є співпраця у сфері науки та високих технологій. Українсько-канадське

науково-технічне співробітництво має значний потенціал розвитку. Україна зацікавлена насамперед у залученні канадських енергозберігаючих технологій, особливо в енергетиці, зокрема за технологією важкого водно-водно-ядерного реактора виробництва Канади (KANDU), що дозволяє використовувати незбагачений уран і паливні відходи існуючих реакторів в Україні. .

Ще один перспективний напрямок співпраці – авіаційна галузь. Значного прогресу досяг українсько-канадський авіаційний форум, що відбувся у вересні 2009 року в Україні, в якому взяли участь близько 50 українських компаній та понад 10 провідних канадських компаній. Свідченням такого прогресу стала пожертва 254 мільйонів доларів Канадської експортної корпорації розвитку (EDC) канадській компанії McDonald, Dettwiller and Associates Ltd. (MDA) для фінансування розробки повноцінної системи супутникового зв'язку для національного космосу. Агентство України (НКАУ) захоплюючий міжнародний проект допоміг MDA, одній з провідних високотехнологічних компаній Канади, отримати цей переможний контракт. Не тільки підтримка EDC важлива для MDA, вона також створює нові можливості постачання для інших провідних канадських компаній, коли вони виходять на ринки, що розвиваються.

Як головний підрядник, MDA побудує та запустить геостаціонарний супутник, а також надасть два центри управління супутниками та іншу допоміжну наземну інфраструктуру. Супутник зв'язку підтримуватиме прямі телевізійні трансляції та високошвидкісний доступ до Інтернету для населення України та сусідніх регіонів. Дон Осборн, віце-президент MDA, відповідальний за угоду, сказав, що це друга велика перемога MDA в Співдружності Незалежних Держав; ця можливість є особливо цікавою, оскільки вона об'єднує найкращі інформаційні рішення Канади та фінансування EDC для задоволення потреб NSAU.

MDA володіє найсучаснішими інформаційними технологіями, які можуть обробляти великі обсяги інформації, передавати важливу інформацію та покращувати процес прийняття рішень і операцій у бізнесі та державних організаціях по всьому світу. Зосереджуючись на ринках і клієнтах із значним бізнес-потенціалом, MDA надає широкий спектр ІТ-рішень, від складних

операційних систем до користувацьких інформаційних послуг та електронних інформаційних продуктів.

У MDA працює понад 3200 людей у Сполучених Штатах, Великобританії та Канаді. Акції компанії на фондовій біржі Торонто позначені символом TSX: MDA.EDC — це канадське експортне кредитне агентство, яке пропонує інноваційні торгові рішення, щоб допомогти канадським експортерам та інвесторам вести міжнародний бізнес. Щороку понад 8300 канадських компаній використовують свої знання та партнерство та своїх клієнтів на 200 ринках по всьому світу. EDC — фінансово стабільна корпорація, визнаний лідер у сфері фінансової звітності та економічного аналізу; входить до 100 кращих роботодавців Канади за останні дев'ять років.

Специфіка українсько-канадського партнерства є результатом багатьох подібних тенденцій в Україні та Канаді, на відміну від відносин з іншими країнами. Дослідження особливостей українсько-канадських відносин показує, що, незважаючи на зміну влади та глобальну трансформацію міжнародного середовища, Канада була і залишається найнадійнішим і послідовним партнером України у підтримці державного суверенітету, територіальної цілісності, безпеки, демократії, економічного розвитку, і процвітання. Співпраця в секторах безпеки та високих технологій стала ключовою сферою українсько-канадських відносин у рамках особливого партнерства.

На завершення варто звернути увагу на зовнішньополітичний досвід Канади у спілкуванні з більш впливовими партнерами, такими як Сполучені Штати. Україна також може перейняти цей досвід. Канадський досвід підтримки та заохочення національного культурного виробника, зокрема, може бути дуже корисним у цьому відношенні. Необхідно чітко визначити правила визначення українського контенту аудіовізуальної та друкованої продукції, врегулювати квоти на такий контент, а також надати державну підтримку чи податкові пільги виробникам вітчизняної продукції.

Важливо також контролювати частку іноземного капіталу в культурних сферах економіки. Така діяльність сприятиме створенню справді національного

інформаційного простору країни, у межах якого будуть донесені спільні цінності, погляди та інтереси, зміцнення національної ідентичності України [31].

Важливими стратегіями на багатосторонньому рівні є диверсифікація зовнішньополітичних та економічних зв'язків, збільшення «м'якої» сили країни. Двосторонні стратегії, спрямовані на мінімізацію асиметрії, такі як зміцнення внутрішньої єдності та ефективне використання стратегічної позиції, можуть суттєво доповнити багатосторонні зусилля України [32].

2.2. Аналіз економічних зв'язків в українсько-канадських відносинах

Історія співробітництва України та Канади починається з визнання України незалежною державою в грудні 1991 року та встановлення дипломатичних відносин у січні 1992 року. Наступним кроком у розвитку стало підписання у 1994 р. «Спільної декларації про особливе партнерство між Україною та Канадою» [11].

Подальший розвиток партнерських відносин передбачав: торговельно-економічне, науково-технічне, культурно-гуманітарне, міжрегіональне співробітництво.

У 2009 році розпочалася робота над угодою про вільну торгівлю. Серед передумов для створення ЗВТ науковці відзначають [3, 5-6]:

- подібні цілі країн-партнерів;
- історично сформована мовна, релігійна чи ментальна близькість країн;
- соціально-економічна однорідність національних економік;
- готовність до поглиблення торговельних відносин із зарубіжними країнами;
- розуміння переваг скасування тарифного регулювання та зняття нетарифних бар'єрів.

Слід зазначити, що Україна має досвід підписання та реалізації двосторонніх угод про вільну торгівлю та угод про зони вільної торгівлі з групами країн (табл. 2.1).

Угоди України про вільну торгівлю

Угода	учасники Угоди	рік підписання, ратифікації, набуття чинності
Двостороння УВТ	Туркменістан	ратифікована 05.11.1994
Двостороння УВТ	Узбекистан	ратифікована 04.11.1995
Двостороння УВТ	Азербайджан	ратифікована 12.07.1996
Режим ВТ	Грузія	набрала чинності 04.06.1996 р.
Угода про ВТ	Македонія	ратифікована ЗУ № 2599-III від 05.07.2001р.
Двостороння УВТ	Таджикистан	ратифікована 06.07.2001
Угода про ВТ між Україною та державами ЄАВТ	Швейцарія, Норвегія, Ісландія та Ліхтенштейн	підписана 24.06.2010 р., ратифікована ЗУ від 07.12.2011 р. № 4091-VI та набрала чинності 01.06.2012 р.
Договір про зону вільної торгівлі СНД	країни СНД	підписаний 18.10.2011 р., ратифікований в Україні 13.07.2012 р. РФ призупинила дію Договору про ЗВТ з винятком щодо мита при експорті газу - грудень 2015 р.
Угода про ВТ	Чорногорія	підписана 18.11.2011 р. ратифікована ЗУ від 16.10.2012 р., набрала чинності 01.01.2013 р.
Поглиблена та всеосяжна зона вільної торгівлі DCFTA	Європейський Союз (ЄС)	підписана політична частина Угоди про Асоціацію України та ЄС – березень 2014 р., економічна складова – червень 2014 р., ратифікація - вересень 2014 р.; початок функціонування DCFTA - 1 січня 2016 р.
Угода про зону вільної торгівлі CUFTA	Канада	підписання у липні 2016 р., ратифіковано у березні 2017 р.
Угода про вільну торгівлю	Ізраїль	тривають переговорні процеси
Угода про вільну торгівлю	Туреччина	тривають переговорні процеси

Джерело: складено автором за даними [8]

Історія співробітництва України та Канади починається з визнання України незалежною державою в грудні 1991 року та встановлення дипломатичних відносин у січні 1992 року. Наступним кроком у розвитку стало підписання у 1994 р. «Спільної декларації про особливе партнерство між Україною та Канадою» [11].

Подальший розвиток партнерських відносин передбачав: торговельно-економічне, науково-технічне, культурно-гуманітарне, міжрегіональне співробітництво.

У 2009 році розпочалася робота над угодою про вільну торгівлю. Серед передумов для створення ЗВТ науковці відзначають [3, 5-6]:

- подібні цілі країн-партнерів;
- історично сформована мовна, релігійна чи ментальна близькість країн;
- соціально-економічна однорідність національних економік;
- готовність до поглиблення торговельних відносин із зарубіжними країнами;
- розуміння переваг скасування тарифного регулювання та зняття нетарифних бар'єрів.

Слід зазначити, що Україна має досвід підписання та реалізації двосторонніх угод про вільну торгівлю та угод про зони вільної торгівлі з групами країн (табл. 2.1).

Таблиця 2.2

Експорт України до Канади у 2019-2021 рр., млн. дол. США

Група товарів	2019	2020	2021
продукція машинобудування	7,3	7,3	11,5
продукція АПК та харчової промисловості	4,7	3,4	4,9
продукція хімічної промисловості	11,1	2,9	4,2
продукція металургійного комплексу	32,6	11,0	3,6
різні промислові товари	5,1	2,9	2,1
деревина та папір	1,4	1,6	1,5
продукція легкої промисловості	1,7	0,9	0,9
мінеральні продукти	8,7	0,2	0,2

Джерело: складено автором за даними [7-8]

Найбільшу частку українського експорту в 2021 р. займають продукція машинобудування (11,5 млн. дол.), товари АПК і харчової промисловості (4,9 млн. дол.), продукції хімічної промисловості (4,2 млн. дол.).

Таблиця 2.3

Імпорт Україною з Канади у 2019-2021 рр., млн.дол.США

Група товарів	2019	2020	2021
мінеральні продукти	61,1	115,0	95,6
продукція АПК та харчової промисловості	39,5	21,8	43,3
продукція хімічної промисловості	47,8	26,7	37,5
продукція машинобудування	26,6	27,4	31,7
продукція металургійного комплексу	8,9	13,1	6,8
різні промислові товари	6,6	0,9	2,4
продукція легкої промисловості	0,6	1,2	0,1
деревина та папір	0,4	0,2	0,0

Джерело: складено автором за даними [7-8]

Лідерами канадського експорту в Україну у 2021 році стали: мінеральні продукти (95,6 млн доларів), агропродовольчі товари (43,3 млн доларів США), хімічні продукти (37,5 млн доларів США).

Підписанню угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою передували 7 років наполегливої співпраці у розробці та гармонізації компонентів. За результатами 6 раундів переговорів у липні 2020 року було досягнуто остаточної угоди, яка була парафована, підписана в липні 2021 року та ратифікована Верховною Радою України в березні 2022 року.

Структура Угоди (CUFTA) подана на рис. 2.1.

Економічні відносини	Роз'яснення
Інституційні положення	Преамбула Загальні положення та визначення Прозорість Адміністрування Угоди Винятки Прикінцеві положення Врегулювання спорів
Торгівля товарами	Національний режим та доступ до ринків Надзвичайні та захисні заходи Санітарні та фітосанітарні заходи Технічні бар'єри у торгівлі
Митні питання	Правила визначення та процедури походження Специфічні правила визначення походження Сприяння торгівлі
Інші питання	Електронна комерція Державні закупівлі Конкуренція, монополії та державні підприємства Інтелектуальна власність Навколишнє середовище Праця Співробітництво із пов'язаних із торгівлею питань

Рис. 2.1. Структура Угоди (CUFTA)

Джерело: [12]

На думку Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [11] та науковців [2, 3], Угода сприятиме:

- підтримка виходу українських експортерів на новий ринок, зміцнення двостороннього торговельно-економічного співробітництва;
- зниження операційних витрат суб'єктів господарювання;

- виробнича кооперація;
- доступ до участі в державних закупівлях країни-партнера;
- поглиблення стратегічного партнерства;
- інтеграція з глобальними ланцюжками вартості. .

Відповідно до умов Угоди лібералізується доступ до українського та канадського ринків (додаток А).

Таким чином українські експортери зможуть поставляти продукцію до Канади [13] за ставкою 0% на 98% товарів:

- для всієї сільськогосподарської продукції, за винятком кількості понад квоту (0% у межах квоти), зокрема: для птиці, у тому числі замороженої; яловичина, телятина, свинина; молочні продукти (молоко, вершки, йогурт, вершкове масло); яйця та яєчні продукти, сир, цукор арахісове масло;

- для всіх промислових товарів, крім автомобілів, лібералізація торгівлі яких відбуватиметься поступово протягом семи років;

Таким чином, канадські експортери мають можливість постачати на український ринок продукцію зі ставкою 0% мита, а саме:

- продукція агропромислового комплексу та харчової промисловості (риба та морепродукти; крупи, олійні культури, арахіс, шоколад; хлібобулочні та кондитерські вироби; вино, пиво);

- промислові товари (текстиль, побутова техніка та запасні частини, електрообладнання, вироби із заліза та сталі).

Для деяких груп товарів відбувається поступове щорічне зниження ставок ввізного мита до 0%, зокрема:

- від 3 років: агропромислова продукція (живі вівці та птиця, яловичина, баранина, горіхи, борошно, сир, маргарин, крупи, соуси тощо); промислові товари (будівельні матеріали, ручний інструмент, промислове обладнання, деталі літаків тощо);

- через 5 років: агропромислова продукція (деякі субпродукти свинини, плоди та олійні культури, інші рослинні жири та олії тощо); промислові товари (радіальні труби, електрообладнання, мотоцикли, причепи, кораблі, фотоапарати тощо);

- від 7 років: агропромислова продукція (свинина, птиця, свіжі або охолоджені субпродукти, молоко і вершки, яйця птиці, мед, овочі, ковбаси тощо); промислові товари (автомобілі, трактори та запчастини до них).

Часткова лібералізація передбачається щодо: замороженого м'яса та субпродуктів птиці, масла тваринного походження, сиру, маргарину та сумішей; введено тарифні квоти на заморожену свинину та субпродукти, сало; цукор є одним з винятків із системи вільної торгівлі.

Угода передбачає лише лібералізацію українсько-канадської торгівлі товарами, але результати перших двох років реалізації можуть включати захист інвестицій та доповнення торгівлі послугами.

Таким чином, в умовах посилення конкуренції та пошуку Україною нових можливостей для збільшення експорту, створення зони вільної торгівлі з Канадою є ще одним кроком до поглиблення «особливого партнерства» та зміцнення позицій України як надійного партнера – постачальника високоякісних товарів. якісні продукти. . Виходячи з досвіду реалізації Угод про вільну торгівлю з територіально близькими країнами, Україна прагне поглибити торговельно-економічні відносини з Канадою – представником Північної Америки.

Загалом, на думку вітчизняних економістів, лібералізація торгівлі з Канадою збільшиться на 3,5% українського експорту. Серед перспектив України – можливість скористатися перевагами широкомасштабної та всеосяжної угоди про вільну торгівлю між ЄС та Канадою для інтеграції українських виробників у глобальні ланцюги створення вартості.

2.3. Огляд культурно-гуманітарних зв'язків

Сьогодні гуманітарний фактор стає елементом світової політичної системи. Гуманістичний фактор у політиці досліджують суспільні та природничі науки. Вона є важливою складовою формування мистецтва, літератури, моралі, релігії та культури загалом, хоча вирішальним є філософсько-ідеологічний підхід [13].

З 1991 року, відколи Канада визнала Україну як незалежну, суверенну державу, українсько-канадське двостороннє культурно-гуманітарне співробітництво набуло різноманітних форм. Наприклад, Канадське агентство міжнародного розвитку фінансувало українські проекти з підтримки та розвитку сталої інфраструктури державного управління та реформування інститутів державної служби (включаючи навчання чиновників). Уже в перших двосторонніх угодах були положення про навчання українських політиків, взаємний обмін, семінари тощо.

Правовою основою українсько-канадського співробітництва в гуманітарній сфері став Меморандум про взаєморозуміння між Урядом України та Урядом Канади щодо Канадської програми співробітництва 1994 р. Після повернення українських науковців до країни можна інтерпретувати живі умови в Україні. Культурно-гуманітарні аспекти співробітництва між Україною та Канадою також конкретизовані в «Спільній декларації про особливе партнерство між Україною та Канадою» від 31 березня 1994 року та «Угоді про дружбу та співробітництво між Україною та Канадою» від 24 жовтня 1994 року. Відповідно до положень Спільної декларації сторони зобов'язувалися «активно співпрацювати з метою прискорення взаємного поширення інформації про національні досягнення в галузі культури, науки та освіти, популяризації нових досягнень у цих сферах та розширення культурної, спортивної та обмін інформацією» [28].

Стаття 13 Договору про дружбу і співробітництво підкреслює «важливість культурних і спортивних обмінів для взаєморозуміння між народами та передбачає продовження двостороннього співробітництва у сфері культури і спорту». Сторони також зобов'язалися сприяти «розвиткові безпосередньої співпраці між освітніми, архівними, культурними, творчими та спортивними організаціями обох країн, а також між асоціаціями та асоціаціями у цих сферах».

Частина друга ст. 14 Угоди регулює двосторонній обмін у культурно-гуманітарній сфері, зокрема зазначає, що сторони «сприяють контактам між політичними партіями, профспілками, фондами, школами та університетами, правозахисними та релігійними організаціями, жіночими та молодіжними організаціями, екологічними та ін. асоціаціями» [23].

З другої половини 90-х років ХХ ст. В Україні вже створені управлінські структури, які б відповідали вимогам сучасної державної служби, гуманітарному вектору співпраці, спрямованому на вдосконалення існуючої системи, що значно полегшило та прискорило цей процес.

Саме під час місії членів Національної комісії з адміністративної реформи до Канади в 1998 р. було підписано «Протокол про наміри між Голодержслужбою та Міжнародним відділом Департаменту навчання та розвитку Комісії з державної служби Канади» [27], що дає:

1) обмін нормативними та адміністративними документами, що стосуються праці та соціального забезпечення;

2) участь експертів у конференціях, семінарах та інших міжнародних заходах;

3) призначення канадських радників та експертів в Україну для довгострокових або короткострокових місій та проектів співпраці;

4) надання стипендій громадянам України для навчання, підготовки та перепідготовки в Канаді;

5) постачання обладнання, матеріалів, товарів і послуг, необхідних для успішної реалізації проектів співпраці;

6) відправлення місій до Канади чи України для аналізу та оцінки проектів допомоги.

Аналізуючи основні нормативні документи двостороннього співробітництва України та Канади 1990-х років, можна зробити висновок, що основним напрямком гуманітарного співробітництва було поглиблення демократичних змін (прибирання державних службовців, переатестація, регулярні перевірки) з використанням антикорупційних заходів. механізми та інструменти трансформації української політики з прорадянської в прозахідну.

Окремої уваги заслуговує канадська гуманітарна допомога Україні в реформі судової системи, що розпочалася у 1996 році. «Протокол про наміри між Офісом Голови Федеральної судової комісії уряду Канади (перша сторінка) та Міністерством юстиції України (друга сторона) та Верховним Судом України (третя

сторона)» [34] від 24 січня 1996 р. Канадський проект співробітництва у сприянні правовій реформі (СУКПССПР).

Метою проекту була реалізація ініціатив, пов'язаних із реформуванням законодавства в Україні, зміцненням незалежності та ефективності судової влади в Україні. Очікувані результати мають бути:

1) підвищення ефективності діяльності Ради суддів України, конференції суддів;

2) створення конкретних правил внутрішнього розпорядку суддів і працівників суду;

3) ефективне функціонування судової адміністрації повинно дати можливість суддям зосередитися на виконанні своїх суддівських обов'язків.

У 2006 р. було підписано Меморандум про взаєморозуміння між Верховним Судом України, Радою суддів України та Державною судовою адміністрацією України та Управлінням Федерального уповноваженого по Канаді» [37].

Загальною метою запропонованого проекту є сприяння верховенству права в Україні шляхом покращення та зміцнення незалежності, ефективності, прозорості та доступності судової влади та судів. Крім того, у 2012 р. створено українсько-канадський проект «Судова освіта – для економічного розвитку» [41], який визначив ряд завдань для суддів (підготовка): «Робоча зустріч Голови Комісії з директором Національний судовий інститут Канади; Практикуми «Зміцнення лідерських та управлінських навичок»; Засідання у Львівській районній філії Державної школи суддів України; Робоча зустріч керівництва Комісії з партнерами українсько-канадського проекту «Судова освіта – для економічного розвитку». Новою віхою в українсько-канадських відносинах у гуманітарній сфері став «Меморандум про взаєморозуміння між Урядом України та Урядом Канади щодо проекту реформування управління персоналом державної служби України» [24] від 26 травня 2008 року.

Проект спрямований на сприяння прозорості та підзвітності державного управління в Україні шляхом реформування системи управління персоналом у

центральных органах виконавчої влади відповідно до базових показників SIGMA/OECD. Проект спрямований на досягнення чотирьох цілей:

1) сприяння українській стороні у розробці стратегії реформування національного законодавства, державної політики та процедур для підвищення ефективності управління персоналом на державній службі України;

2) сприяння розвитку та інтеграції в міністерствах та інших центральных органах виконавчої влади України комплексних та ефективних процесів і процедур управління персоналом на основі принципів політичної нейтральності, прозорості, оцінки діяльності та рівності (у тому числі гендерної рівності);

3) підвищення спроможності Голодержслужби та відділів кадрів окремих центральных органів виконавчої влади щодо ефективного впровадження процесів і процедур управління персоналом в умовах сталості, прозорості та політичної нейтральності;

4) розробка та впровадження на інституційному рівні навчальної програми та обмін досвідом у сфері управління персоналом [41]. Проект реалізовано (206 публічних заходів, 2400 посадових осіб України) шляхом розробки положень про управління персоналом: Закону України «Про державну службу» [21], «Концепції Державної програми цільового розвитку громадянського суспільства». Служба за 2012-2016 роки» [28] та ін.

Важливість гуманітарного чинника двостороннього співробітництва вдало підкреслила цитата з інтерв'ю з колишнім генерал-губернатором Канади Мікаелою Жан: Під час її візиту в Україну 28 квітня 2009 року розглядаються пані Нью (наприклад, освітня).

Зазначимо, що Канадський фонд місцевих ініціатив щорічно відбирає найперспективніші проекти, які можуть зробити вагомий внесок у розвиток не лише українського суспільства, а й українсько-канадських гуманітарних відносин загалом. Проте з початком гібридної війни на території України канадська гуманітарна допомога в основному реалізується в рамках міжнародної технічної допомоги (підтримка реформ (наприклад, українська реформа Збройних сил), розвиток

демократичних засад тощо). У 2014-2019 роках гуманітарна допомога становила близько половини всієї міжнародної гуманітарної допомоги для України.

Наприклад, медична допомога. Передбачала передачу Міністерству оборони України мобільного польового госпіталю та направлення фахівців для проведення навчання з його експлуатації. Крім того, ЗСУ отримали 4 сучасні реанімаційні машини, які оснащені кисневими балонами, реанімаційним обладнанням, медикаментами та дозволяють транспортувати одного важкопораненого або 6-7 легкопоранених [41].

З 2015 року уряд Канади рішуче підтримує реформу децентралізації в Україні, яка є частиною всієї системи реформування державного управління. Зокрема, Канада надала проект Партнерства міського розвитку вартістю 16,5 млн доларів США на 2015-2021 роки

Результатами програми є: запровадження відкритих державних інструментів; практика проведення щоквартальних засідань дорадчих комітетів; переглянутий спосіб формування річного бюджету тощо. Загалом розроблено та впроваджено стратегічні документи, проведено десятки тренінгів та успішних ініціатив, які разом створили потужну підтримку якісних змін у громадах та розширили перспективи їх розвитку [29].

Таким чином, гуманітарний вектор українсько-канадського співробітництва базується насамперед на демократичних засадах, принципах рівності та взаємоповаги. Він визначає головне завдання реформування державного апарату України та інститутів державної служби відповідно до європейських стандартів. У двосторонніх контактах мають з'являтися інновації, які в майбутньому допоможуть швидше та ефективніше передати канадський досвід внутрішніх змін українському суспільству.

З 2006 по 2016 рік населення Канади, яке заявило про своє українське походження, зросло більш ніж на 150 тис. людей [24]. Перепис населення Канади 2016 року показав, що в Канаді проживає 1,5 мільйона українців, з яких лише 270 000 назвали себе українцями, а приблизно 100 000 – поліетнічними.

Найбільше українців проживає в шести провінціях: Онтаріо – 376 440 осіб (27,7% від загальної української громади), переважно в таких містах, як Торонто, Гамільтон, Оттава, Тандер-Бей, Сабер, Бредфорд; Альберта – 369 095 осіб (27,1%), переважно в Едмонтоні, Калгарі, Вегревіллі та Лайтбриджі; Британська Колумбія – 229 205 осіб (16,9%), переважно проживають у Вікторії, Келоуні та Верноні; Манітоба – 180 055 осіб (13,2%), більшість з яких у Вінніпезі; Саскачеван – 143 700 осіб (10,6%) проживають у Саскатуні, Реджайні та Йорктоні. Квебек – у Монтре проживає 42 550 осіб (3,13%).

З року в рік у системі міжнародних відносин посилюється вплив транснаціональних утворень, наприклад діаспори. Вони впливають на прийняття рішень як у внутрішній, так і у зовнішній політиці в країні проживання та в країні. При цьому загальна теоретична юриспруденція ігнорує факти, які прямо підтверджують безпосередню участь діаспор у розвитку сучасного права та сучасної держави. Діаспори, зокрема, є активними учасниками законотворчого процесу, лобіюючи інтереси своєї країни походження, але не мають повноважень для прийняття законів.

Так, приміром, широко відомі праці «Україна. Історія» професора Університету Йорк у Торонто Ореста Субтельного, «Російський централізм і українська автономія» директора Канадського Інституту Українських Студій при Університеті у Едмонтоні Зенона Когути інші.

Іншим важливим напрямком діяльності Товариства є організація щомісячних звітів за участю провідних вчених Північної Америки та Європи, в тому числі України. Ці доповіді, які, звісно, приваблюють велику аудиторію і часто викликають жваві дискусії, інформують усіх про новітні дослідження в різних галузях сучасної науки, особливо пов'язаних так чи інакше з Україною. Однією з новітніх ініціатив НТШ є відродження літературного об'єднання «Слово», яке об'єднує широке коло ентузіастів української поезії та прози [24].

Український національний союз Канади, заснований у 1932 році в Едмонтоні, Альберта, є членом Українського національного руху Організації Українських Націоналістів. Організація Об'єднаних Націй присвячена збереженню українсько-

канадської історії та культурної спадщини України. Підтримує українське культурне життя в Канаді через фольклорні танцювальні колективи, хорошу оперу, музичні колективи, бібліотеки, музеї, літні табори, спортивні клуби, освітні курси, українські школи, комп'ютерні класи та гуртки для літніх людей; друк книг, журналів та тижневика «Нова Дорога», заснованого в 1930 р.; благодійність, а також співпрацює з іншими організаціями Канади [14].

Головною метою спілки було об'єднання всіх українців Канади, захист культурних цінностей, інформування українців про історію та культурну спадщину тощо. У 1940 р. за активної участі діаспори було створено міцну громадсько-релігійну громаду – Комітет українців Канади (з 1983 р. Конгрес канадських українців) із базою у Вінніпезі. Першим її начальником був священник Василь Кушнір. Це був союз українських політичних, громадських і культурних організацій, церков і комітетів.

Засновниками УКЦ були: Братство українців-католиків (БУК), Союз незалежних українців (СУС), Український національний союз (УНУ), Союз гетьманів Канади (СГДК), Союз українських організацій (СУО). Згодом Конгрес об'єднав усі громадські організації, крім Об'єданого українського товариства Канади. Нині до складу КУК входить 47 організацій, у тому числі 16 філій, 6 провінційних рад, 6 організацій, об'єднань та клубів, які мають категорію А (Українське Католицьке Братство Канади, Ліга Незалежності України Канади, Українська Національна Федерація Канади, Українсько-Канадська Ліга, Українсько-Канадська Федерація) Професійно-ділові та Рада українських кредитних спілок Канади) та 19 українських організацій категорії В140.

Конгрес українців Канади (ККУ) представляє українсько-канадську громаду перед народом та канадським урядом, зв'язується з Україною, визначає та відповідає на потреби української громади в Канаді, щоб забезпечити її існування та розвиток з метою зміцнення її позицій. в Канаді.

Він також намагається бути ініціативним, національним, згуртованим та самодостатнім органом, який забезпечує високий рівень лідерства українсько-канадської громади. Кожні три роки керівництво Конгресу скликає конгрес для

визначення напрямів розвитку та політики на майбутнє. У ньому можуть взяти участь активісти української громади.

Основними цілями КУК є: представляти інтереси українців Канади перед урядом та громадянами країни; координація участі українського етносу в культурному та громадському житті Канади; сприяння дружнім відносинам між Канадою та Україною; збереження ідентичності громади шляхом активізації діяльності українських шкіл, церков та творчих колективів; надання необхідної допомоги прибульцям з України у входженні до суспільно-культурного життя місцевих українських організацій.

Фонд Шевченка зміцнює українську громаду в Канаді та збагачує канадський досвід красою, пристрасстю та різноманітністю канадської української культури. У свою чергу, Канада визнає українців-канадців будівниками нації та невід'ємною частиною канадської ідентичності. Основна роль Шевченківського фонду – фінансова підтримка популяризації та розвитку української культурної спадщини в Канаді. Вона виконує свій мандат, надаючи гранти на підтримку різноманітних ініціатив, які допомагають групам та окремим особам зробити значний внесок у заможну громаду України та збагатити Канаду. Протягом своєї історії грантова програма Шевченківського фонду розвивалася у відповідь на зміни потреб громади.

У 2012 році Програма грантів була реструктуризована, щоб відображати проекти у чотирьох конкретних категоріях або стовпах: програма мистецтва, програма розвитку громад, освітня програма та програма спадщини. Програма «Мистецтво» визнає цінність мистецтва як фундаментального аспекту вираження унікальної культурної ідентичності та сприяє створенню, популяризації та поширенню українсько-канадських мистецьких ініціатив. Програми отримують стипендії за категоріями: «Танець», «Літературне мистецтво», «Медіа-мистецтво», «Музика», «Театр та образотворче мистецтво».

Фонд Шевченка прагне до сталого розвитку енергійної та заможної української громади в Канаді шляхом виховання почуття спільної ідентичності та спільності, участі в громадському житті та зміцнення громадських інституцій. Знання мови, культури та історії України є важливими складовими ідентичності

української громади та вирішальним внеском українців у канадське суспільство та історію.

Освітня програма спрямована на розширення та поширення знань про всі аспекти українського життя в Канаді через традиційні та нетрадиційні освітні програми. Також включає стипендії. Програма «Спадщина» має на меті зберегти історію української громади в Канаді та зберегти важливі джерела історії та життя української Канади для майбутніх поколінь. Перший великий грант у розмірі 5000 доларів США отримав у 1965 році Конгрес українців Канади (КУК) за видання трьох книг: Антологія: Українські поети 1189-1962, Поетика Тараса Шевченка Кобзаря та Монографія: Тарас.

Деякі з найбільших грантів, наданих в історії Шевченка це: 1968 р. – 5000 доларів на підтримку розвитку аудіовізуальної методики та матеріалів для навчання української мови в державних школах; 1983 — 50 тис. доларів Українському комітету з дослідження голоду, Українсько-канадському центру досліджень і документації в Торонто на виробництво фільму «Голодомор»; 1995 р. – 25 тис. доларів на розробку навчальної програми «Розвиток української мови Нова 3»; 2005 р. – 100 тис. доларів Канадському інституту українських студій на публікацію українського досвіду в Канаді; 2006 р. – 50 000 доларів передано Королівському музею Онтаріо на нову цифрову галерею, яка має найсучаснішу освітню студію для студентів, де демонструються канадські тематичні програми тощо.

У боротьбу за незалежність України активно брала участь і українська діаспора в Канаді. З 1980-х років громадяни (більшість з яких були політично активними післявоєнними мігрантами) постійно пікетували перед радянським посольством у Торонто, щоб звільнити з в'язниці українських дисидентів В'ячеслава Чорновола, патріарха Юзефа Слепого та Валентина Мороза.

Українські студенти в Канаді також протестували проти ситуації в Україні під час Олімпіади 1976 року в Монреалі; студенти купили сектор, а коли телекамери націлювали на них, вони отримували українські прапори та плакати з гаслами підтримки України, розповідає канадський історик Радомир Білаш.

Від початку Революції Гідності українці по всьому світу, в тому числі в Канаді, організовують протести, мітинги, демонстрації, мітинги підтримки України, проводять інформаційні кампанії для іноземних чиновників, які пояснюють, що насправді відбувається в Україні – збройні. агресія. не громадянська війна.

Сьогодні українська діаспора в Канаді представлена в канадському уряді на всіх рівнях влади. Після виборів у Канаді 2015 року до влади прийшла Ліберальна партія Джастіна Трюдо, з якої до парламенту увійшли 10 депутатів українського походження: в т.ч. Христя Фріланд, Борис Вжесневський, Юлія Джерович, Кайл Петерсон, Террі (Тарас) Дугіт та інші. Більшість із них діяли в виборчих округах Онтаріо, Манітоби та Альберти, де українська діаспора є найчисельнішою.

Проте деякі депутати від консерваторів та НДП, які постійно лобіювали у парламенті інтереси України, програли. Серед них – голова українсько-канадської міжпарламентської групи Тед Опіц, який поступився українцю за походженням Борису Вжесневському.

У 2020 році міністром фінансів Канади стала проукраїнська депутатка Крісті Фріланд - перша жінка, яка обіймала посаду віце-прем'єр-міністра Канади. У зв'язку з цим слід зазначити, що з початку ХХ століття українська діаспора набула представництва в канадському уряді на всіх рівнях. Виявлені механізми політики вказують на вектор використання «м'якої сили» у двосторонніх відносинах, а також у внутрішньополітичних відносинах Канади. Мережа організаційних структур української діаспори має на меті збереження та поширення української культури, самобутності та національної ідентичності та є джерелом двосторонніх українсько-канадських відносин.

Канада та тамтешня українська громада продовжують підтримувати Україну під час війни з Росією. У таких містах, зокрема, проходили мітинги підтримки України.

24 лютого мер Торонто підтримав українську діаспору та Україну, піднявши український прапор у мерії.

27 лютого понад 20 тисяч українців зібралися під гаслом #Залишайтеся з Україною під російським дипломатичним представництвом. Діаспора вимагала від

уряду Канади закрити небо над Україною та відключити Росію від міжнародної платіжної системи SWIFT. Це було найбільше зібрання українців в історії Канади. Віце-прем'єр-міністр Канади Крісті Фріланд і відома письменниця Маргарет Етвуд взяли участь у кількатисячному мітингу, який збирав гроші на підтримку збройних сил.

8 березня понад 10 000 канадців зібралися в Торонто на підтримку та солідарність з Україною. Протестувальники вимагали арешту Путіна та створення забороненої для польотів зони над Україною.

27 лютого тисячі українців та їхніх друзів вийшли на вулиці Ванкувера, щоб протестувати проти війни Росії в Україні. Велика подяка Кевіну Фалькону - лідеру Ліберальної партії БК, депутату Талібу Нурмохамеду та багатьом консулам, які висловили свою підтримку.

27 лютого мітинг підтримки України в посольстві Росії був сповнений патріотичного духу. Один із учасників зауважив: «Я тут, бо кожен із нас сьогодні українець. Той, хто цінує людське життя, поважає вибір того, хто бажає добра. Україна веде цивілізаційну боротьбу, і людський обов'язок її підтримувати, сказав Джеремі, який ніколи не був в Україні. Тут багато росіян, які разом з українцями дуже артистично висловлюють свої думки та обурення! Фрази «СЛАВА УКРАЇНІ! ГЕРОЇ СЛАВИ!», «HANDS OFF UKRAINE!! (ВИБІЛИ РУКИ ВІД УКРАЇНИ!)». Усі співають Гімн України».

2 березня депутати обох палат канадського парламенту висловили свою підтримку Україні, сформувавши тризуб перед будівлею федерального парламенту в Оттаві. У заході взяли участь депутати та сенатори з усіх партій та більшості провінцій Канади.

Символічним актом підтримки став виступ «Національної слави України» перед хокейним матчем «Вінніпег Джетс» та «Реал Норс». Співав чоловічий хор української діаспори «Гуслі». Матч проходив у Вінніпезі, де проживає понад 180 тисяч етнічних українців. Хокейне поле також було підсвічене кольорами українського прапора.

Міністр закордонних справ Канади Мелан Джолі заявила про відправку в Україну засобів захисту на суму 25 мільйонів доларів.

Прем'єр-міністр Канади Джастін Трюдо заявив: «Щоб допомогти українцям захищатися, ми надсилаємо додаткове військове спорядження, як прохання, зокрема окуляри нічного бачення, бронежилети, протигази та шоломи». У результаті в Україну прибув літак з Канади, який надав українським військовим додаткову летальну зброю. Це вже третій, який прийшов з військовою допомогою. Водночас міністр оборони Канади Аніта Ананд погодилася передати Україні сотні протитанкових гранатометів "Карл Густав" з арсеналу канадських збройних сил.

У політичних колах та канадському суспільстві є згода щодо необхідності підтримки України. Так, 24 лютого Джастін Трюдо заявив: «На тлі нападу на Україну Канада зробить додаткові кроки для припинення невинуватої агресії Росії. Ми продовжуємо підтримувати Україну, її народ та українську громаду в Канаді. Нахабні дії Росії не залишаться безкарними».

26 лютого влада Квебеку наказала SAQ (Quebec Alcohol Company) припинити продаж російського алкоголю на знак солідарності з Україною.

26 лютого 4 провінції Канади заборонили продаж товарів з Росії на своїх територіях. Прем'єр-міністр Альберти закликав прем'єр-міністра Канади негайно заборонити експорт всієї російської продукції до всієї Канади. У Калгарі підняли прапор України. Як відомо, законно можна вивісити прапор іншої країни Джейсон Кенні (прем'єр-міністр Альберти) заявив, що український прапор буде піднятий до кінця війни з Мордором.

1 березня голова Міжпарламентської групи дружби Україна-Канада Іван Бейкер запропонував Палаті громад та уряду Канади засудити несправедливий і несправедливий напад на Україну та підтримати: мовників, які транслюють дезінформацію Russian Today (RT) із Канадські радіохвилі вводять санкції проти близької групи президента Путіна, російських олігархів і тих, хто підтримує це грубе порушення міжнародного права і вилучення Росії з платіжної системи SWIFT. Резолюцію одногосно підтримала Палата громад Канади.

1 березня уряд Канади заборонив всім рибальським судам і шхунам, які належать або зареєстровані в Росії, заходити у внутрішні води та порти.

3 березня Канада вводить додаткові санкції проти російської енергетики. Про це заявила міністр закордонних справ Канади Мелані Джолі. Вони торкнулися 10 ключових людей з двох важливих компаній російської енергетики - "Роснефти" і "Газпрому". У списку також є такі відомі російські чиновники, як Дмитро Медведєв, Михайло Мішустін, Сергій Собянін та Олександр Бєглов.

3 березня федеральний уряд оголосив про екстренний дозвіл на поїздку між Канадою та Україною, який набуде чинності через 2 тижні, що дозволить українцям оселитися в Канаді з відкритим дозволом на роботу на 2 роки. Джастіна Трюдо сказала: «Канада та наші близькі партнери закликають виключити Росію з Інтерполу. Ми підтримуємо це, оскільки вважаємо, що співпраця між правоохоронними органами залежить від колективної відданості Загальній декларації прав людини та взаємної поваги між членами Інтерполу».

Гуманітарна допомога для України: 3 березня в Криму в Канаді зібрали тисячі кілограмів гуманітарної допомоги для України. У місті Калгарі менше ніж за 23 години було зібрано 4057 кг (361 ящик) товарів і понад 1000 передано. Янковська розповіла, що 300 волонтерів сортували, пакували та завантажували припаси. Зібрано ліки, голки, системи здачі крові, знеболюючі, носилки, продукти харчування, в тому числі дитячий одяг, підгузники. З Канади в Україну доставлятимуть дрони, окуляри, біноклі, рації та багато іншого. 5 березня іноземці з Ванкувера забронювали житло в Україні через Airbnb, не збираючись приїжджати на допомогу українцям грошима. Протягом двох днів вони передали українцям 1,9 мільйона доларів і забронювали житло в Україні на 61 406 ночей. 8 березня офіси Meest за кордоном, Канадою, США та іншими країнами наполегливо працюють, щоб зібрати гроші для України. Наразі ми безкоштовно доставили в Україну понад 800 тонн гуманітарної допомоги.

Таким чином, роль української діаспори в Канаді в поглибленні гуманітарної складової двосторонніх відносин значною мірою покладена на Конгрес українців Канади. Цей представницький орган покликаний захищати та просувати інтереси

українців у Канаді, а також допомагати налагодити регулярний ефективний політичний діалог між двома країнами.

Таким чином, процес вивчення двостороннього українсько-канадського співробітництва та ролі в ньому українсько-канадської спільноти потребує комплексного підходу та широкої теоретико-методологічної бази. Сучасна політична наука пропонує кілька підходів до їх дослідження. Він базується на принципах суб'єктивізму та об'єктивності, які своєрідно відображені в різних школах міжнародних відносин, через які здійснювалося дослідження двостороннього співробітництва.

Суб'єктивізм — це система поглядів, пов'язаних з тлумаченням міжнародних відносин як соціальних відносин, що впливають із особистісних особливостей індивіда, а об'єктивізм передбачає, що міжнародні відносини є реальними і не залежать безпосередньо від волі особистості. Порівнюючи методологічні засади реалістичної (неореалістичної) та ліберальної (неоліберальної) шкіл міжнародних відносин, ми дійшли висновку, що погляди обох шкіл здебільшого збігаються: міжнародний світовий простір анархічний; держави прагнуть до самозбереження, але використовують, за двома концепціями, різні інструменти: головна мета держав - влада, яка досягається шляхом двосторонніх контактів на найвищому рівні (реалізм), і лібералізм - держава шукає безпечне середовище. навколо нього шляхом створення системи наднаціональних організацій, транснаціональних утворень.

Прихильники реалізму стверджують, що держава має найпотужніший владний потенціал порівняно з іншими акторами міжнародних відносин; вони можуть розраховувати лише на власні сили. З іншого боку, ліберали вважають, що влада наділена не лише державою, а й міжнародними урядовими та неурядовими організаціями та транснаціональними утвореннями, як показує аналіз сучасної історіографії.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКО-КАНАДСЬКИХ ВІДНОСИН НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

3.1. Переваги співпраці між Україною та Канадою

Щодо торговельних відносин між Україною та Канадою, то вони вже багато років розвиваються позитивно. Канада також надала політичну та технічну підтримку нашій країні під час її вступу до Світової організації торгівлі. У 2002 році Канада стала однією з перших країн, яка підписала з Україною двосторонній протокол про доступ до ринків товарів і послуг. Переговори щодо угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою почалися у 2010 році.

Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою офіційно набула чинності 1 серпня 2017 року. Це дає українським експортерам доступ до 98% канадського ринку. Вітчизняні виробники також зможуть безмитно експортувати оброблену продукцію та товари сільськогосподарської, харчової, легкої, хімічної, нафтохімічної та машинобудівної промисловості. Україна ж має поступово зняти 78% мит Канади. Угода є довгостроковою, але в перший рік дії документа очікуються збитки з державного бюджету України в розмірі 1,2 млн доларів. США.

На думку експертів, це не значні втрати, і ситуація має покращитися у вигляді збільшення кількості робочих місць, зростання ВВП та припливу іноземних інвестицій. Угода також передбачає, що нашій державі буде надано технічну допомогу для покращення поставок вітчизняних товарів на канадський ринок.

Угода про вільну торгівлю позитивно впливає на:

- поглиблення та зміцнення торговельних та двосторонніх відносин між Канадою та Україною;
- вихід українських підприємств на нові ринки;
- забезпечення прозорості нормативно-правових актів та зниження операційних витрат бізнесу;
- виробнича кооперація [15].

За даними Державної служби статистики України, загальний обсяг товарообігу між країнами у січні 2009 року зріс у порівнянні з попереднім роком на 38,6% і склав 22 млн. дол. США. Експорт українських товарів до Канади зріс у 3,2 рази (на 10,1 млн. дол. США) і становив 14,6 млн. дол. США. Імпорт товарів в Україну зменшився на 35,1% (на 4 млн. дол. США) і становив 7,3 млн. дол. США. Позитивне сальдо торгівлі товарами в Україні становило 7,3 млн. дол. США і покращився на 14 млн дол. США. За асортиментом продукції як експорт, так і імпорт у 2010-2014 роках значно відрізняються. У 2014 році двосторонній товарообіг між Канадою та Україною впав до 244 мільйонів доларів. доларів у порівнянні з 322 млн дол. США в 2013 році. Експорт товарів Канади в 2014 році склав 145 мільйонів доларів. дол., у 2013 р. – 210 млн дол. США (рис. 2.5). Однак у період з 2014 по 2020 рік двостороння торгівля товарами між Канадою та Україною в середньому становила 298,2 мільйона доларів. США щорічно [16].

Торговельна політика держав орієнтована насамперед на реалізацію національних інтересів держав у торговельно-економічному співробітництві. Теоретичні дослідження показують, що правильна торгова політика завжди була пріоритетом для Канади. Чітке визначення стратегії держави, перелік цілей і завдань держави, торгова політика кожного сектора економіки – це лише короткий перелік того, що можна знайти в *Canadian Trade Policy Review 2015*, підготовленому Секретаріат СОР та уряд.

Головною стратегічною метою Канади залишається лібералізація торгівлі та інвестицій, відкриття ринків і побудова взаємозалежної світової економіки. Канада – процвітаюча країна інновацій з глибокими торговими зв'язками з найшвидше зростаючими та найдинамічнішими ринками світу, що робить її конкурентоспроможною на світовому ринку. Держава зосереджується на знаннях, освіті, інноваціях та інвестиціях, які дозволять їй процвітати в короткостроковій і довгостроковій перспективі.

З 2009 року Канада також реалізує Економічний план дій, спрямований на протидію потенційним екологічним загрозам, стимулювання економіки, створення нових робочих місць та процвітання всієї країни. Наприклад, план економічних дій

на 2014 рік був зосереджений на збалансуванні бюджету, створенні та розвитку робочих місць, підтримці сімей та громад. Слід також зазначити, що Канада чітко визначає свої відносини з потенційними країнами-партнерами в Огляді торговельної політики, і Україна не є винятком [32; 33].

Було оголошено про відновлення переговорів про ЗВТ між державами і угоду можна було підписати якнайшвидше. Таким чином, чітке визначення стратегічної мети, засобів її досягнення, а також сумлінна та послідовна їх реалізація дозволяє державі забезпечити собі належне місце на світовій економічній арені. З іншого боку, вивчення торговельної політики України діаметрально протилежне торговельній політиці Канади.

Перший перегляд торговельної політики України у Світовій організації торгівлі (СОТ) відбувся у квітні 2016 року [10], до якого, паралельно зі зміною влади, змінювалася стратегічна мета держави. У цьому контексті цікавим є вивчення економічної ситуації, специфіки профілю торгівлі та кооперації між Україною та Канадою. Спочатку розглянемо макроекономічний профіль країн (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Макроекономічний профіль України та Канади, 2020 р.

Показник	Од. виміру	Країна	
		Україна	Канада
Рік незалежності	рік	1991	1982
Площа	тис.км ²	603,6	9984,7
Населення	млн	45363	35540
Основні етнічні групи	%	українці (77,8%), росіяни (17,3%)	канадці (32,2%), англійці (19,8%)
Офіційні мови	%	українська (67,5%)	англійська(58,7%), французька(22%)
Державний устрій	–	Парламентсько-президент-ська республіка	Конституційна монархія
ВВП	млрд дол. США	131,8	1 786,7
Структура ВВП за секторами	%	с.-г. – 11,8%; промисловість – 25,5%; послуги – 63%	с.-г. – 1,6%; промисловість – 28,6%; послуги – 69,7%
Місце країни за ВВП в світі	–	49	16
ВВП на душу	дол. США	8700	44800

населення			
Експорт	млрд дол. США	52,5	465,1
Основні імпортери	%	російська федерація (18%), Туреччина (7%), Єгипет (5%)	США (76,7%), ЄС (7,4%), Китай (3,7%)
Імпорт	млрд дол. США	60,4	482,1
Основні експортери	%	російська федерація (23%), Китай (10%), Німеччина (10%)	США (54,3%), Китай (11,5%), ЄС (11,3%)
Споживацькі витрати	млрд дол. США	174, 3	1418, 4
Витрати домогосподарств	млрд дол. США	139	1021, 5
Урядові витрати	млрд дол. США	35, 2	396, 9
Внутрішні інвестиції	млрд. дол. США	29, 6	450, 2
Капітальні внутрішні інвестиції	млрд дол. США	34, 1	439, 4
Рівень інфляції	%	14,7	1,8
Вступ в СОТ	рік	16 травня 2008	1 січня 1995

Джерело: побудовано за даними [29; 30; 31]

Після здобуття незалежності основними стратегічними напрямками для України були економічне зростання та вступ до Світової організації торгівлі. Проте після приєднання до СОТ в травні 2008 р. перед країною постав новий вибір – інтеграція в Європейський Союз чи Митний Союз, при тому, що чітко прослідковувалися короткострокові перспективи в Митному Союзі та довгострокові в ЄС. Належна торгова політика в той час дозволила б користуватися перевагами від обох Союзів, адже цьому сприяє вигідне географічне положення держави.

Проте головною проблемою стала саме невизначеність стратегічної мети та послідовних дій досягнення цієї мети, що у свою чергу спричинило негативний вплив на країну в цілому. Ні програма діяльності уряду України, ні коаліційні угоди, ні програма президента «Україна-2020» не ставлять своїм завданням формування послідовної зовнішньоторговельної політики як такої [6; 14; 25].

Тому вкрай необхідним є переосмислення старих і визначення нових пріоритетів зовнішньоторговельної політики, включаючи стратегічне планування відносин з окремими країнами і регіонами світу. Важливу роль займає також і

позиція країни на світовій арені, оцінити яку можна за допомогою світових рейтингів.

Провідні міжнародні інституції щорічно проводять аналіз та оцінку основних показників країни, серед яких макроекономічна стабільність, охорона здоров'я, освіта, рівень розвитку й відкритості ринку та інші. Ці дослідження дозволяють виділити за рангом країни відповідно до їхніх показників у різних категоріях (рис. 3.2).

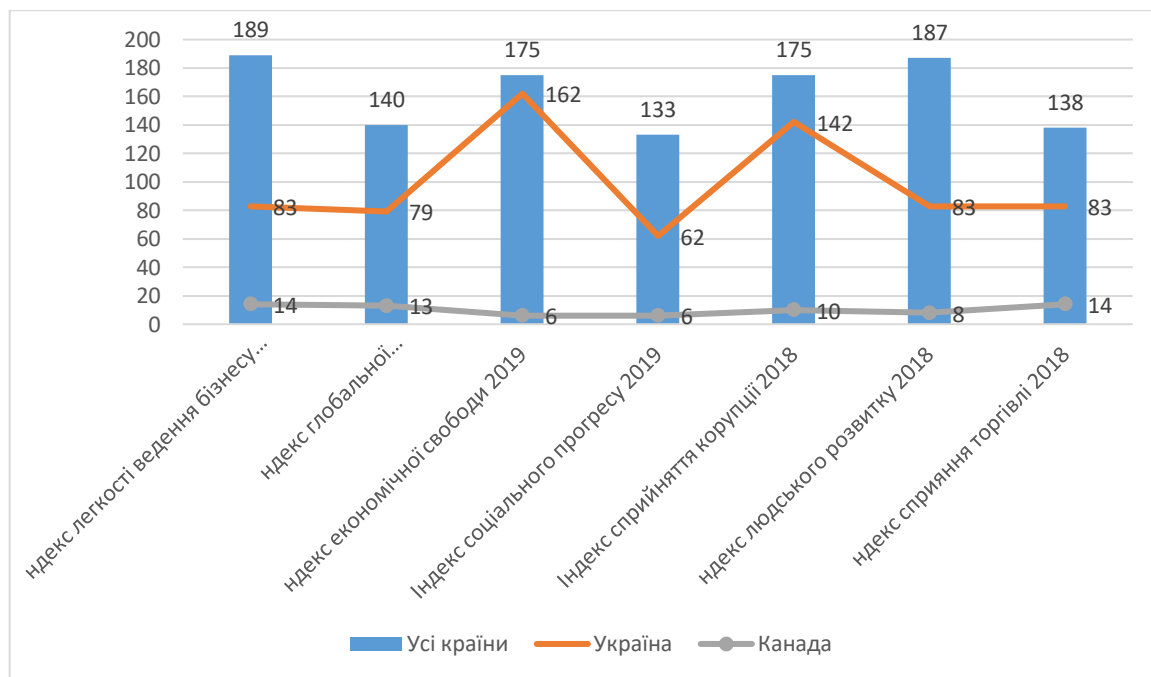

Рис. 3.2. Місце України та Канади у провідних світових рейтингах

Джерело: побудовано за даними [20; 21; 23; 24; 26; 27; 28]

Двосторонні відносини між Україною та Канадою почалися на рубежі 20-го століття і базувалися на міцних зв'язках між окремими групами громадян цих країн, українська діаспора в Канаді є другою за чисельністю в Росії. Канада – перша західна країна і друга після Польщі, яка визнала незалежність України. Дипломатичні відносини між цими країнами було встановлено 27 січня 1992 р. У Спільних деклараціях, підписаних у 1994 та 2001 рр., відносини між Україною та Канадою були встановлені як Особливе партнерство [12].

Із здобуттям Україною незалежності відносини між державами характеризувались активним діалогом на міждержавному рівні і в сучасних умовах досягають свого піку. Співпраця України та Канади на даному етапі

характеризується високим рівнем політичного діалогу між цими країнами, який за останні два роки став чи не найактивнішим за всю історію двосторонніх відносин. Про інтенсивний розвиток співробітництва свідчить також підписання 14 липня 2015 р. в Оттаві документа про завершення переговорів про створення зони вільної торгівлі між Україною та Канадою [22].

Переговори між Україною та Канадою тривають з 2009 року. Враховуючи низький обсяг торгівлі, очікувалося, що ці переговори можуть бути завершені протягом шести місяців. Однак через численні порушення Україною правил СОТ та спроби переглянути умови членства в організації у 2012 році було прийнято рішення про їх припинення.

Про відновлення переговорів про зону вільної торгівлі офіційно оголосили лише у 2014 році. За словами міністра економіки Канади Е. Фаста, основним важелем, який вплинув на відновлення переговорів у 2014 році, стало дотримання новим урядом України всіх правил СОТ [13].

3.2. Недоліки подальшого співробітництва між обома країнами

Україна завжди вважала Канаду важливим торговельним партнером, але лише в довгостроковій перспективі, оскільки подібна структура сільськогосподарського виробництва перешкоджала зростанню товарообігу між країнами.

Ситуація у сфері двостороннього співробітництва різко змінилася в 2014-2015 роках, в основному через політичну ситуацію в Україні та обмеження експорту до Росії. Тому головним завданням України був пошук нових ринків, нових партнерів та нових можливостей для реалізації національних інтересів.

Більша частина України є членом таких регіональних груп, як Рада Європи, ОБСЄ, Організація демократії та розвитку – ГУАМ, Чорноморське економічне співробітництво (ЧЕС) [11], тому важливо співпрацювати з країнами поза європейським регіоном. У цьому контексті партнером Канади є Канада, член G7, Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), а також член

Північноамериканської угоди про вільну торгівлю (NAFTA) разом із США та Мексикою.

Це перша, після Угоди про поглиблену та всеосяжну асоціацію з угодою ЄС з країною на північноамериканському континенті, що охоплює ринок такого масштабу [15]. Угода відкриває можливості для вітчизняного бізнесу в короткостроковій і довгостроковій перспективі, а також диверсифікує торговельні потоки з України. Основними експортерами української продукції є Туреччина та Єгипет. Експорт до Канади невеликий, лише 0,13%. Аналогічна ситуація з імпортом в Україну. Основними партнерами України є Китай та Німеччина, імпорту з Канади – лише 0,35%.

За словами колишнього Генерального консула України в Торонто, а нині Надзвичайного і Повноважного Посла МЗС України О.Данилейка, основними причинами такої торгівлі є віддаленість України від Канади та те, що бізнес у Канаді є зрозумілим і передбачуваним. бійки та падіння виробництва в Україні Канадці обережно ставляться до підписання контрактів.

Однак на інтерес Канади до України впливають не лише економічні чинники. Значний внесок вносить українська діаспора, представники якої беруть активну участь у спільних міждержавних проектах як виконавці, консультанти та експерти, а також створюють нові організаційні структури діаспори, діяльність яких виходить за межі етнічної спільноти та спрямована створити оптимальні умови для відносин між двома країнами та допомогти Україні подолати кризу [3].

Угода про вільну торгівлю має як переваги, так і недоліки для кожної зі сторін. Суттєвою ознакою та характеристикою цієї Угоди є диверсифікований рівень економічного розвитку країн-партнерів, що суттєво впливає на формування співробітництва між державами та загальні наслідки. Основні очікування щодо України, що випливають із угоди про ЗВТ, можна описати таким чином (табл. 3.5).

Зазначимо, що у звіті однієї з провідних світових консалтингових організацій Oxford Analytica зазначається, що в Канаді проживає понад мільйон громадян українського походження, а уряд докладаеть всіх зусиль для підтримки України та Східної Європи проти агресивної політики Росії. таким чином вони закладають

основи постконфліктної співпраці [13]. У результаті Канада позиціонує себе як надійного союзника України на міжнародній арені.

З моменту набуття чинності ЗВТ 98% канадського ринку товарів відкриється для українських експортерів, при цьому Україна зобов'язалася повної лібералізації з моменту набрання чинності Угодою для 72% товарів, скасування імпорتنних мит з використанням перехідного періоду. періоди 3,5 і 7 років для 27% товарів і часткова лібералізація для чутливих сільськогосподарських товарів [15].

Таблиця 3.5

SWOT-аналіз співпраці України з Канадою

<p style="text-align: center;">ЗОВНІШНІ ЧИННИКИ</p> <p style="text-align: center;">ВНУТРІШНІ ЧИННИКИ</p>	<p>Можливості (О) Розширення співробітництва в екологічній, технологічній, торговельній, інвестиційній, науковій та інших сферах. Створення зони вільної торгівлі послугами між Україною та Канадою. Вихід на Північноамериканський ринок.</p>	<p>Загрози (Т) Зменшення видатків до бюджету держави. Обмежений вихід вітчизняного бізнесу на канадський ринок. Збільшення конкуренції на вну-трішньому ринку.</p>
<p>Сильні сторони (S) Вигідне географічне положення. Багаті природні ресурси. Високий рівень освітнього потен-ціалу. Наявність науково-технологічного потенціалу.</p>	<p>Очікування (S+O): Сприятливий для торгівлі та інвестицій бізнесклімат, економічне зростання, лібералізація зовнішньоторговельних відносин, диверсифікація торговельних потоків і модернізація українських підприємств, створення нових робочих місць. Стратегія: ПОГЛИБЛЕНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ</p>	<p>Очікування(S+T): Зростання попиту на імпорту продукцію на внутрішньому ринку, незначна товарна та географічна диверсифікація вітчизняного експорту. Стратегія: ІННОВАЦІЙНОГО ПРОРИВУ (ПОЛІТИКИ)</p>
<p>Слабкі сторони (W) Озброєний конфлікт на території України. Суспільно-політична нестабіль-ність. Енергозалежність держави. Низькі показники у соціальних, політичних та</p>	<p>Очікування (W+O): Зростання експорту за рахунок розширення уже існуючих каналів реалізації й експортних поставок, унеможливлення поглибленої співпраці в зв'язку з нестабільною</p>	<p>Очікування (W+T): Зменшення товарообігу між країнами, незначне зростання імпорту в Україну, поглинання українських компаній канадськими, дестабілізація політичної</p>

<p>економічних рей-тингах. Низька конкурентоспроможність вітчизняних товарів та послуг. Нестабільність курсу національної валюти.</p>	<p>політичною та економічною ситуацією. Стратегія: ГЕОГРАФІЧНОЇ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ</p>	<p>та економічної сфер, загострення конкуренції на внутрішньому ринку між іноземними і національними товаровиробниками. Стратегія: РОЗВИТКУ РИНКУ (ПОШУК НОВИХ РИНКІВ ЗБУТУ)</p>
---	--	--

Джерело: складено автором [3,13,15,18,22]

Важливе місце в Угоді займає сільське господарство, оскільки це надзвичайно важлива галузь української економіки, тому після підписання Угоди очікується розширення експортної пропозиції сільськогосподарської продукції. Проте в Канаді сектор також сильний, і Україна значною мірою конкурує з Канадою на світовому ринку в цій сфері, тому суттєвого розширення не очікується. Водночас слід зазначити, що металургія, хімічне виробництво, текстильна промисловість та деякі галузі машинобудування зможуть впевнено почуватися на канадському ринку за умови розширення асортименту поставок [18].

Інтелектуальна власність також займає особливе місце, у відповідній частині Угоди є зобов'язання, які сприятимуть співпраці між Україною та Канадою у сфері захисту інтелектуальної власності та протидії порушенням її прав. За словами торгового представника України Н.Микольської, суттєвого збільшення українського експорту в перші роки дії режиму вільної торгівлі не очікується.

Проте, якщо дивитися на п'ятирічний період, Україна може розраховувати на збільшення українського промислового експорту, у тому числі з високою доданою вартістю, а також експорту готової їжі [13]. Проте навіть у перший рік дії Угоди експорт до Канади зріс на 3,5% за рахунок розширення наявних поставок українським експортерам [22].

Значною перевагою угоди про вільну торгівлю для України є те, що канадський ринок є абсолютно новим ринком у порівнянні з європейським, тому ця угода дозволить адаптувати та зрозуміти північноамериканський ринок та адаптувати українські товари до своїх потреб і переваг канадців. населення. Зокрема, Угода про вільну торгівлю встановлює технічну допомогу для Канади. Канадські експерти дадуть безкоштовні консультації українським компаніям, які

допоможуть їм вийти на цей ринок. Це дає надію, що українські виробники витримають конкуренцію і зможуть не тільки вийти на канадський ринок, а й зайняти там конкретне місце.

Угода також розширить відносини між країнами щодо майбутніх угод, таких як ЗВТ, щоб включати послуги, які будуть більш цікавими для України, оскільки експорт послуг до Канади перевищує імпорт в Україну. А сфера ІТ-послуг взагалі дуже цікава сфера для Канади. У свою чергу, Канаді потрібна Україна як стратегічний партнер, який після подолання кризи відіграватиме значну роль у європейських економічних та військово-політичних структурах, а Канада матиме союзника, завдяки якому зможе широко представляти свої інтереси в Європа [17].

Україна та Канада можуть співпрацювати у сфері високих технологій, зокрема в авіаційній галузі, де обидві країни мають великий досвід. А саме розширення ринку позитивно позначиться на канадському експорті.

3.3. Сценарії розвитку двосторонніх відносин

Таким чином, відносини між Україною та країнами регіону Північної Америки мають довгу історію, що охоплює багато сфер. І Канада, і США є стратегічними торговельно-економічними партнерами України. Проте в останні роки в динаміці та структурі двосторонньої торгівлі між цими країнами виникли певні проблеми. Це відбивається на скороченні обсягів експорту та імпорту та ослабленні торговельних зв'язків.

Стратегічні відносини засновані на наступних принципах:

- взаємна зацікавленість партнерів у плідній співпраці та визнання їхніх відносин стратегічними;

- поважати інтереси сторін, йти на взаємні поступки та компроміси для досягнення стратегічних цілей, навіть якщо це стратегічно не вигідно одній із сторін;

- ця співпраця має бути довгостроковою, тобто такі відносини встановлюються не на один-два роки, а на тривалий період;

- наявність у обох сторін існуючого механізму реалізації цього виду співпраці;
- правове закріплення та регулювання таких відносин;
- неухильне та послідовне виконання взятих на себе зобов'язань;

– Найефективніша стратегічна співпраця, коли її вплив відчувають обидві сторони, і не лише еліта, а всі суб'єкти господарювання та громадяни обох країн.

Українська дослідниця Г. Перепелиця вважає українсько-американські відносини «асиметричним партнерством». Це означає, що для України, як країни середнього рівня, перспектива розширення партнерства з таким сильним партнером, як Канада, є сприятливою. Незважаючи на те, що Канада є одним із лідерів на світовій арені, а стратегічне українсько-канадське співробітництво, особливо в торговельно-економічній сфері, є одним із найважливіших стабілізаторів для нашої країни, Канада довгий час не бажала включати Україну до його список партнерів. Пізніше, однак, було зроблено багато кроків для встановлення тісних партнерських відносин і підписано багато статутів і договорів [17].

Поки що немає проблеми дискримінації в торгівлі між Україною та Канадою, але залишається питання про застосування канадською стороною антидемпінгових заходів щодо українських товарів, а саме тих, які застосовуються до імпорту окремих видів металургійної та хімічної продукції.

Однак експерти відзначають такий позитивний момент, що за системою преференцій їх отримує наша держава. Це означає, що вони допомагають країнам, що розвиваються, надаючи пільговий безмитний імпорт товарів до Канади (до 5000 видів товарів), які визначаються урядом.

Нереалізований потенціал комерційного та економічного співробітництва виходить за рамки традиційних сфер співпраці, таких як металургія та хімія, включаючи енергетику, сільське господарство, авіацію та аутсорсинг, включаючи медицину, туризм та гостинність. Що планується реалізувати в найближчі роки.

Водночас подальшому розвитку та зміцненню перспектив торговельно-економічного співробітництва між двома країнами сприятиме: схожі демократичні цінності, незмінні основні принципи співробітництва, розвинена законодавча база, ефективні механізми регулювання співробітництва, спільні інтереси у сфері безпеки,

економіки та інші сфери. Очікується, що динаміка двосторонніх відносин буде відзначатися ефективною співпрацею у пріоритетних для обох країн сферах.

В українсько-канадських відносинах двосторонні відносини з Канадою були пріоритетом зовнішньої політики України з моменту здобуття незалежності. Питання України в Канаді завжди буде на порядку денному, і, враховуючи нещодавні вибори, можна сказати, що позиція Канади на міжнародній арені завжди буде на користь України, а підтримка Канади тільки зростатиме. Особливістю такої тісної співпраці є наявність 1,2 млн українських діаспор [8].

Таким чином, відносини з Канадою є перспективним напрямком зовнішньополітичної стратегії України. Комерційно-економічна сфера є однією з найбільших у відносинах з Канадою. Це підтверджує нормативно-правова база, яка містить понад три десятки важливих документів. Враховуючи підписання угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою, торгово-економічний та гуманітарний партнер може стати своєрідним «в'їздом» до країн Латинської Америки та Північної Америки. Це, у свою чергу, збільшить можливості для розвитку та зміцнення відносин з такими країнами, як США та Бразилія.

Україна зможе не лише посилити торговельно-економічне співробітництво та збільшити інвестиції США в свою економіку, а й активізувати співпрацю у таких пріоритетних сферах, як енергетика. Залучення американських інвестицій стане можливістю освоєння нафтогазоносного шельфу Чорного та Азовського морів і сланцевого газу в Україні. Також у США Україна бачить джерело диверсифікації імпорту радіоактивного палива на вітчизняні АЕС з метою зменшення залежності від Російської Федерації.

Окрім прямого впливу на двосторонню торгівлю, Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою може сприяти створенню нових глобальних торговельних зв'язків. Зокрема, Європейська комісія внесла до Європейської ради пропозицію укласти угоду про вільну торгівлю між ЄС та Канадою. Враховуючи ентузіазм Канади щодо відновлення торгівлі з Європою, Україна могла б стати центром інвестиційного виробництва для канадських компаній, вважаючи, що країна вже має безмитний доступ до європейського ринку.

У нас дешева робоча сила, канадські компанії можуть виконувати остаточну збірку або створювати інтегровані виробничі підприємства для виробництва своєї продукції в Україні та доставки товарів до Європи за принципом «нульового мита», – каже Наталія Микольська [18]. Експорт українських товарів до США.

Загалом, розширення торговельно-економічного співробітництва з країнами Північноамериканського регіону принесе Україні ряд позитивних наслідків:

- збереження позитивної динаміки економічного зростання та рівня життя населення;
- підвищення рівня енергетичної безпеки та зменшення енергетичної залежності України;
- диверсифікація українського експорту товарів і послуг, удосконалення його структури;
- отримання доступу до передових високих технологій;
- прискорення інтеграції з міжнародними структурами та організаціями;
- вихід на нові ринки;
- поглиблення інтеграції України з європейськими, євроатлантичними та світовими інституціями;
- покращення інвестиційного клімату в Україні та сприяння тіснішому економічному та торговельному співробітництву;
- розвиток енергетичної безпеки, підвищення енергоефективності, диверсифікація джерел енергопостачання, прозорість енергетичного ринку [81].

Таким чином, процеси глобалізації позитивно впливають на відносини між державами, спрощують і лібералізують торгівлю на світовому ринку. Донедавна відносини між Україною та Канадою, засновані виключно на історико-культурній основі, тепер вийшли на новий економічний рівень. Хоча торгово-економічне співробітництво на даному етапі мало товарообігу, країни активно сприяють його розвитку. Про це свідчить завершення переговорів про зону вільної торгівлі між країнами, відповідна угода набуде чинності після завершення юридичних формальностей. Але ця угода – лише крок, який відкриває нові можливості для обох ринків, але нічого не гарантує.

Незважаючи на те, що угода про вільну торгівлю є асиметричною з Україною та містить багато особливих умов для підтримки українського бізнесу, ризик залишається. Однак є ряд можливостей, які при правильній та збалансованій торговельній політиці усунуть ризик і стануть гідним гравцем на світовому ринку.

ВИСНОВКИ

Аналізуючи зовнішньоторговельні пріоритети України з Канадою, можна зробити наступні висновки:

1. Сьогодні особливого значення набуває питання регулювання зовнішньої торгівлі в Україні, що стосується зовнішньої торгівлі. Існує багато правових документів, постанов і доктрин, які регулюють цю діяльність. Проте правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні має ряд недоліків.

2. Україна має досить тісні відносини з Канадою, які вибудувалися з моменту здобуття нашою державою незалежності. Дружба цих країн спирається на демократичну основу. Що стосується правової бази між Україною та Канадою, то вона містить понад десяток діючих двосторонніх документів, що регулюють різні сфери співробітництва, зокрема торговельні відносини.

3. Незважаючи на активну співпрацю між Україною та Канадою, протягом останніх років у динаміці та структурі двосторонньої торгівлі виникли проблеми, пов'язані зі скороченням обсягів експорту-імпорту та послабленням торговельних зв'язків.

Тому найважливішим є нинішній етап відносин між Україною та Канадою, адже сьогодні наша держава переживає найважчі часи, і саме Канада надає нам найбільшу та всебічну підтримку у збереженні нашої територіальної цілісності та суверенітету. Канада активно підтримує демократичні зміни в Україні після перемоги Революції Гідності, забезпечуючи та сприяючи політично, фінансово та технічно у проведенні важливих реформ у нашій країні.

Двосторонні відносини між Україною та Канадою мають давню історію та охоплюють широкий спектр сфер. Специфіка українсько-канадського співробітництва є результатом наявності 1,2-мільйонної української діаспори, яка, будучи неекономічною групою тиску, активно бере участь у формуванні українсько-канадських відносин. Українські канадці є ініціаторами та безпосередніми дійовими особами як реалізатори, керівники, експерти та консультанти численних проєктів та програм двостороннього співробітництва. У свою чергу, українська діаспора

відіграла значну роль у формуванні іміджу незалежної України в Канаді, просуванні української внутрішньої та зовнішньої політики, що сприяло розвитку дружніх, взаємовигідних відносин між двома країнами.

Основними напрямками співпраці є співробітництво в освітній та економічній сферах. Про це свідчить наявність великої кількості міжнародно-правових актів. Канадський уряд сприяв освіті України через численні семінари та тренінги для вчителів, фінансування та допомогу в розробці навчальних матеріалів, запровадження обмінів для студентів, студентів та викладачів. Усе це позитивно вплинуло на розвиток освіти в Україні та зміцнило зв'язки України з канадцами українського походження. Сьогодні Канада є головним партнером і опорою нашої країни на міжнародній арені. Про це свідчить активна позиція Канади на міжнародній арені в українській кризі.

Таким чином, відносини з Канадою є перспективним напрямком зовнішньополітичної стратегії України. Канада підтримує та просуває нашу країну та допомагає подолати українську кризу. Питання України в Канаді завжди буде на порядку денному, і, враховуючи нещодавні вибори, можна сказати, що позиція Канади на міжнародній арені завжди буде на користь України, а підтримка Канади тільки зростатиме.

Враховуючи завершення процесу створення зони вільної торгівлі між Україною та Канадою, можна сказати, що традиційний торговельно-економічний та гуманітарний партнер у майбутньому може стати «вікном» у країни Північної та Латинської Америки. Це, у свою чергу, підвищить спроможність України розвивати активні стосунки з сучасними центрами сили, зокрема зі США та Бразилією. Україна зможе не лише активізувати торговельно-економічне співробітництво та збільшити інвестиції США в свою економіку, а й активізувати співпрацю у таких пріоритетних сферах, як енергетика. Залучення американських інвестицій стане можливістю освоєння нафтогазоносного шельфу Чорного та Азовського морів і сланцевого газу в Україні. Також у США Україна бачить джерело диверсифікації в імпорті радіоактивного палива для вітчизняних АЕС.

Процес вивчення двостороннього українсько-канадського співробітництва та ролі в ньому українсько-канадської спільноти потребує комплексного підходу та широкої теоретико-методологічної бази. Сучасна політична наука пропонує кілька підходів до їх дослідження. Він базується на принципах суб'єктивізму та об'єктивності, які своєрідно відображені в різних школах міжнародних відносин, через які здійснювалося дослідження двостороннього співробітництва.

Суб'єктивізм — це система поглядів, пов'язаних з тлумаченням міжнародних відносин як соціальних відносин, що впливають із особистісних особливостей індивіда, а об'єктивізм передбачає, що міжнародні відносини є реальними і не залежать безпосередньо від волі особистості. Порівнюючи методологічні засади реалістичної (неореалістичної) та ліберальної (неоліберальної) шкіл міжнародних відносин, ми дійшли висновку, що погляди обох шкіл здебільшого збігаються: міжнародний світовий простір анархічний; держави прагнуть до самозбереження, але використовують, за двома концепціями, різні інструменти: головна мета держав - влада, яка досягається шляхом двосторонніх контактів на найвищому рівні (реалізм), і лібералізм - держава шукає безпечне середовище. навколо нього шляхом створення системи наднаціональних організацій, транснаціональних утворень.

Прихильники реалізму стверджують, що держава має найпотужніший владний потенціал порівняно з іншими акторами міжнародних відносин; вони можуть розраховувати лише на власні сили. З іншого боку, ліберали вважають, що влада наділена не лише державою, а й міжнародними урядовими та неурядовими організаціями та транснаціональними утвореннями, як показує аналіз сучасної історіографії.

Таким чином, процеси глобалізації позитивно впливають на відносини між державами, спрощують і лібералізують торгівлю на світовому ринку. Донедавна відносини між Україною та Канадою, засновані виключно на історико-культурній основі, тепер вийшли на новий економічний рівень. Хоча торгово-економічне співробітництво на даному етапі мало товарообігу, країни активно сприяють його розвитку. Про це свідчить завершення переговорів про зону вільної торгівлі між країнами, відповідна угода набуде чинності після завершення юридичних

формальностей. Але ця угода – лише крок, який відкриває нові можливості для обох ринків, але нічого не гарантує. Незважаючи на те, що угода про вільну торгівлю є асиметричною з Україною та містить багато особливих умов для підтримки українського бізнесу, ризик залишається. Однак є ряд можливостей, які при правильній та збалансованій торговельній політиці усунуть ризик і стануть гідним гравцем на світовому ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аджемоглу Д., Робінсон Д. Чому нації занепадають / пер. з англ. О. Дем'янчука. Київ, Наш Формат, 2016. 440 с.
2. Бжезінський З. Велика шахівниця. Львів, Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2000. 236 с.
3. Громыко А.А. Мировой порядок или беспорядок Москва: Институт Африки (РАН), 2005. 236 с.
4. Дабагян А. В. Теории и модели экономических и социально-политических волн. Харьков: Интехпром, 2000. 597 с.
5. Новинський В.Є. Міжнародна економічна діяльність України: під-к. Київ: КНЕУ, 2003 . 948 с.
6. Киссенджер Г. Дипломатия. Москва: Ладомир, 1997. 850 с.
7. Мальський М.З. Теорія міжнародних відносин. Київ: Знання, 2011. 406 с.
8. Мочерний С. В. Економічна енциклопедія: у 3 т. Київ: Академія, 2000. Т. 1. 864 с.
9. Скаленко А. Глобальные резервы роста. Київ, 2002. 428 с.
10. Чужиков В. Глобальна регіоналістика: історія та сучасна методологія: моногр. Київ: КНЕУ, 2008 .272 с.
11. Хайдеггер М. Время и бытие: Статьи и выступления; пер. с нем. В. В. Бибихина. Киев: Фолио, 2003. 346 с.
12. Цыганков П.А. Теория международных отношений. Киев: Гардарики, 2004. 590 с.
13. Шепелев М.А. Теорія міжнародних відносин: підручник. Київ: Вища школа, 2004. 622 с.
14. Асиметрія міжнародних відносин / Г.М. Перепелиця та ін. Київ, Стилос, 2005. 555 с.
15. Міжнародна економіка: навч. посіб. / Г.Е. Гронтковська та ін. Київ: Центр учбової літератури, 2014. 384 с.

16. Основи теорії міжнародних відносин: навч. посіб. / Л.О. Дорош та ін. Львів: Львівська політехніка, 2015. 244 с.
17. Основи теорії міжнародних відносин: навч. посіб. / М.А. Бучин, та ін. Львів: Академія Сухопутних військ, 2010. 240 с.
18. Основи теорії міжнародних відносин: навч. посіб. / Л.О. Дорош та ін. Львів: Львівська політехніка, 2015. 340 с.
19. Deshko L. European Standards of Human Rights: Course book. Donetsk: Modern Printing (Suchasny Drook), 2013. 142 p.
20. Rosenau J. N. The Scientific Study of Foreign Policy. London. 1980. 577 p.
21. Аппатов С., Горбатюк Н. Океан – не перепона. Формування україно-канадських відносин і роль у цьому української діаспори. *Політика і час*. 1998. № 10. С. 16-20.
22. Балан Я. Зведення наукових мостів між Канадою і Україною: археографіч. щоріч. Київ, 2007. Т. 7. С. 9–10.
23. Баран Е. Канадське співробітництво з Україною. *Зовнішня торгівля*. 1999. № 1-2. С. 31-35.
24. Дешко Л. Державне регулювання системи цін на лікарські засоби в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2007. № 10. С. 109–112.
25. Дешко Л. Правове регулювання господарювання в сфері охорони здоров'я: проблеми вдосконалення спеціального законодавства. *Підприємництво, господарство і право*. 2007. № 5. С. 57–62.
26. Дойчик М. Стосунки України та Канади в 1991-1996 рр.: патронат чи співробітництво. *Нова політика*. 1998. № 4. С. 9-13.
27. Домовленість про оборонне співробітництво між Міністерством оборони України та Міністерством національної оборони Канади і Збройними Силами Канади. *Офіційний вісник України*. 2017. № 36. С. 343;
28. Журба І. Тенденції та перспективи розвитку українськоканадських торговельно-економічних взаємовідносин: зб. наук. пр. Черкаського державного технологічного університету. Черкаси: 2017. № 44, ч. 2. С. 80–86.

29. Ігнат'єв П. М. Відносини України і Канади в 90-ті роки: політичний і економічний аспекти: зб. наук. пр. / Київ: Нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Ін-т міжнар. відносин, 2000. Вип. 24, ч. 1. С. 14–24.
30. Киссенджер Г. Новый мировой порядок. Философия политики: у 4 т. Київ: Знання України, 2003. С. 29–80.
31. Козик В.В. Міжнародні економічні відносини. Київ: Знання, 2006. С. 295–304.
32. Конон Н.Є., Скребнєва А.В. Українсько-канадські відносини: сучасний стан та перспективи розвитку. *Грані*. 2016. № 2 (130). С. 27–32;
33. Українська призма: зовнішня політика 2016. Г. Максак та ін. Київ: Фонд ім. Ф. Еберта. 2017. С. 29–32.
34. Модельски Дж. Объяснение долгих циклов в мировой политике. *Время мира*. 2003. Вып. 3. С. 471.
35. Перепелиця Г. Україна – Канада: становлення та розвиток особливого партнерства. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2019. Вип. 2 (50). С. 25–30.
36. Сідоров М. В. Методичні підходи до оцінювання торговельно-економічних відносин між Україною та Канадою. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Сер. Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм*. 2017. Вип. 6. С. 71–76.
37. Сідоров М. В. Перспективи українсько-канадських відносин у контексті підписання угоди про вільну торгівлю CUFTA. *Бізнес Інформ*. 2017. № 3 С. 84–90.
38. Фостер Р. Про особливість військового партнерства з Канадою. *День*. 2020. № 32/33. С. 6–7
39. Шергін С. Світовий порядок: концепції і реальність. *Політика і час*. 1997. № 1. С.14–21.
40. Шнирков О.І. Поглиблені та розширені зони вільної торгівлі у світовому господарстві. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2012. Вип. 110 (1) С. 57–63.

41. Яценко О.М. Реалізація цілей торговельно-економічного співробітництва України та Канади у континентально-інтеграційному контексті. *Зовнішня політика та дипломатія: традиції, тренди, досвід*. 2016. Вип.22. Ч.3. С.95-101

42. Biletska, O. Multykulturalizm yak vazhlyvyi faktor rozvytku suspilstva v hlobalizovanomu sviti [Multiculturalism as an important factor of the society development in a globalized world]. *Mizhnarodni vidnosyny: teoretyko-praktychni aspekty [International relations: theory and practice aspects]*. 2019. №4, pp. 167–175.

43. Deshko L. International cooperation in the field of Innovations and Investment. *European Integration of Economics, Education and Law: Proceedings of the International Scientific Conference*. Warsaw: BMT Eridia Erida, 2018. P. 245–247.

44. Fedyunina, S. M.. Tolerantnost v polikulturnom obshchestve XXI veka: mif ili vozmozhnost sokhraneniia tcivilizatcii? [Tolerance in a multicultural society of the XXI century: myth or the condition for the survival of civilization]. *Vestnik Povolzhskogo instituta upravleniia [Bulletin of the Volga Institute of Management]*. 2015. №2 (47), pp. 102–109.

45. Orban-Lembryk L.E. Tolerantnist yak osnova adekvatnykh vzaiemyn u polikulturnomu sviti [Tolerance as the basis of adequate relationships in a multicultural world]. *Sotsialna psykholohiia [Social psychology]*. 2008. №.4, pp. 73–85.

46. Ukraine – Canada: the Materials of the First International Scholarly and Practical Congress on Canadian Studies. Луцьк: Вежа-Друк, 2018. С.15.

47. Terepyschyi, S.O. Standartyzatsiia vyshchoi osvity v informatsiinomu suspilstvi [Standardization of higher education in the information society]. *Vyshcha osvita Ukrainy [Higher education in Ukraine]*, 2007. №3, pp. 38–43.

48. Wallerstein, I. God 2008: smert neoliberalnoi globalizatsii [2008: death of neoliberal globalization]. *Skepsis [Skepticism]*, 2008. №5, pp. 30–41.

49. Белокоп О. Україна – Канада: особливе партнерство у динамічному світі URL: <http://www.ukrslovo.net/ukraine/ukraine-andworld/28725.html>.

50. Бровко О. Трикутник вільної торгівлі. Що дасть Україні ЗВТ з Канадою URL: <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2016/11/16/7057420/>
51. Давлетов А.Р., Космина В.Г., Мороко В.Н. Всесвітня історія 1945 – 1997 р.р. Запоріжжя: Просвіта, 1997. С. 543.
52. Договірно-правова база українсько-канадських відносин. URL: http://ukrexport.gov.ua/ukr/ugodi_z_ukrain/?country=can.
53. Дорожня карта українсько-канадських відносин. URL: <http://canada.mfa.gov.ua/ua/ukraine%D1%81%D0%B0/legal-acts>.
54. Завада К. ЗВТ з Канадою, чого чекати Україні від вільної торгівлі? Укрінформ. 2015. URL: www.ukrinform.ua/rubric-other_news/1870380-zvt_z_kanadoyu_chogo_chekati_ukraini_vid_vilnoii_torgivli_2080534.html
55. Інформаційно-аналітична довідка щодо укладання Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою. URL: http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=188053&cat_id=170824.
56. Канада допоможе Україні покращити охорону здоров'я. URL: <http://www.fin.org.ua/news/1279816/> 5.
57. Канада надала Україні кредит на 200 млн. канадських доларів URL: <http://economics.unian.ua/finance/991197-kanada-nadala-ukrajini-kredit-na-200-mln-kanadskih-dolariv.html>.
58. Культурно-гуманітарне співробітництво між Україною та Канадою URL: <http://canada.mfa.gov.ua/ua/ukraine-%D1%81%D0%B0/culture>.
59. Микольська Н. П'ять стимулів експортувати до Канади. *Європейська правда*. 2015. URL: www.eurointegration.com.ua/experts/2015/09/16/7038326
60. Міністри оборони України та Канади обговорили стан та перспективи подальшої співпраці. URL: http://crimeaportal.gov.ua/kmu/control/uk/publish/printable_article?art_id=22629057;
61. Найман Е. Першими в Україну прийдуть інвестиції з США та Канади. *Економічна правда*. 2015. URL: www.epravda.com.ua/news/2015/07/16/551014/
62. Новый мировой порядок. *Википедия*. URL: <http://www.ru.wikipedia.org/wiki/>.

63. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. URL: <http://ukrstat.gov.ua/>
64. Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України. URL: <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/economic-cooperation/trade-agreements>
65. Панченко Ю. Вільна торгівля з Канадою – подарунок від діаспори *Європейська правда*. 2015. URL: www.evrintegration.com.ua/experts/2015/0/15/7035920.
66. Прямі іноземні інвестиції з Канади в Україну. URL: http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/analiz_inv_spivirobnictva/can/4147.html.
67. Резолюція ООН 55/107, 2000 р. Офіційний сайт ООН. – Документи 55 сесії ООН. URL: <http://www.daccess-ods.un.org/TMT/5306985.97431183.html>.
68. Сайт компанії Bakertilly. URL: <http://www.bakertilly.ua/media/2-3-1024.jpg>
69. Салов А. Экономика. Конспект лекцій. URL: <https://studme.com.ua/1584072011261/ekonomika/ekonomika.htm>.
70. Спільна декларація про особливе партнерство між Україною та Канадою URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/124_002
71. Стан торговельно-економічних відносин та інвестиційної діяльності між Україною та Канадою. URL: <https://canada.mfa.gov.ua/ua/ukraine-%D1%81%D0%B0/trade>.
72. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011.
73. Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою: нові горизонти для українського бізнесу. *Міністерство закордонних справ: України веб-сайт*. URL: http://mfa.gov.ua/mediafiles/sites/canada/files/Canada_Brochure2015_v5.pdf
74. Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою. URL: http://sfs.gov.ua/data/material/000/227/303513/Ugoda_pro_v_lnu_torg_vlyu_m_zh_Ukra_nou_ta_Kanadoyu.pdf.

75. Шимко Л. Нові відносини Канади з Україною: один крок уперед, два кроки – назад. URL: <http://day.kyiv.ua/uk/article/svitovi-dyskusiyi/novividosyny-kanady-z-ukrayinoyu>

76. Bureiko, N. Public Diplomacy in Ukrainian Context: the development of Terra Incognita. 2020. *Ukrainian prism*. URL: <http://prismua.org.tilda.ws/publicdiplomacyukraine>.

77. Development aid stable in 2017 with more sent to poorest countries. URL: <http://www.oecd.org/development/development-aid-stable-in-2017-with-more-sent-to-poorest-countries.htm>

78. Canada - Ukraine Relations. URL: https://www.canadainternational.gc.ca/ukraine/bilateral_relations_bilaterales/index.aspx?lang=eng.

79. Canada-Ukraine relations URL: http://www.ucc.ca/Section_3/

80. Hutsal, S.A. Publichna dyplomatiia ta stratehichni komunikatsii: vyznachennia kontseptualnykh osnov [Public diplomacy and strategic communications: defining conceptual foundations]. *Mizhnarodni vidnosyny Serii "Politychni nauky" [International relations, part "Political sciences"]* 2015. № 9. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/viewFile/2769/.

81. Nicholas, J. C. «Public Diplomacy» Before Gullion: The Evolution of a Phrase. USC Center on Public Diplomacy, 2006. №18. URL: <https://uscpublicdiplomacy.org/blog/public-diplomacy-gullion-evolution-phrase>

82. Ukraine-Canada Agreements. Ukraine-Canada Relations. Chronology, Agreements, Statistics and Other Information. URL: <http://www.infoukes.com/ukremb/agreem.shtml>.

83. Priorities for Canada-Ukraine Relations (Road Map). URL: https://www.canadainternational.gc.ca/ukraine/bilateral_relations_bilaterales/canada_ukraine.aspx?lang=eng.

84. Strategic Communication Joint Integrating Concept. Version 1.0. Department of Defenseconcept, 2009. №10. URL: https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Doctrine/concepts/jic_strategiccommunications

.pdf?ver=2017-12-28-162005-

353#:~:text=The%20Strategic%20Communication%20(SC)%20Joint,an%20instrument%20of%20national%20power.

85. Videnska konventsiiia pro dyplomatychni znosyny [Vienna Convention on Diplomatic Relations]. Verkhovna Rada Ukrainy. 1961. № 4. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_048#Text.

86. Videnska Konventsiiia pro konsulski znosyny [Vienna Convention on Consular Relations]. Verkhovna Rada Ukrainy, 1963 № 4. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_047#Text.

87. Waltzer, M. Pro tolerantnist [About tolerance]. Kharkiv: RA-Karavela. URL: <http://www.litopys.org.ua/waltzer/wal04.htm>.

ДОДАТКИ

Додаток А

Рис. Доступ до ринків Канади та України

Джерело: [10]